

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Otázka nezávislosti Skotska v programech britských
politických stran (komparace postojů britských celostátních
i regionálních politických stran ke skotskému secesionismu)**

Kateřina Thomková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy britská americká studia

Bakalářská práce

Otázka nezávislosti Skotska v programech britských politických stran (komparace postojů britských celostátních i regionálních politických stran ke skotskému secesionismu)

Kateřina Thomková

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Ráda bych poděkovala a vyjádřila tak svou vděčnost vedoucímu mé bakalářské práce, panu PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph.D. za čas a úsilí, které mi věnoval v průběhu psaní této práce. Zejména bych chtěla poděkovat za cenné rady a připomínky, týkající se obsahu této práce.

Děkuji.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	SECESIONISMUS	3
2.1	Pojem secese	3
2.1.1	Secese a nacionalismus	5
2.2	Důvody pro secesi	6
2.3	Důležité momenty z historie Skotska a vývoj secesionismu ve Skotsku	8
2.4	Referendum o nezávislosti Skotska	13
3	NEZÁVISLOST SKOTSKA V PROGRAMECH POLITICKÝCH STRAN	17
3.1	Konzervativní strana	17
3.2	Labouristická strana	21
3.3	Liberálně-demokratická strana	24
3.4	Skotská národní strana	26
3.5	Vystupování politických stran	29
4	ZÁVĚR	41
5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	44
6	RESUMÉ	50

1 ÚVOD

Ve svém manifestu z roku 2007 Skotská národní strana poprvé přislíbila konání referenda o nezávislosti Skotska. Toto referendum mělo být uspořádáno v roce 2010, řádné referendum však proběhlo až v roce 2014. Datum konání referenda bylo stanoveno na den 18. září 2014. Podmínky referenda byly ujednány v dokumentu *Scottish Independence Referendum Act 2013*. Skotská národní strana (dále už jen SNP) v čele s Alexandrem Salmondem prosazovala samostatné rozhodování Skotska v záležitostech správy státu. S osamostatněním Skotska a s postojem SNP se ale některé politické strany v britském parlamentu příliš neztotožňovaly. Ve čtvrtek 18. září 2014 občané v referendu vyslovili svůj nesouhlas s odtržením Skotska od zbytku Spojeného království.

V této práci se budu věnovat problematice skotského secesionismu. Aby bylo téma řádně vystiženo, bude nezbytné nalézt odpovědi na dvě otázky. První z nich zní: „Do jaké míry se hlavní politické strany participující na politickém systému ve Velké Británii (jmenovitě se jedná o: Konzervativní stranu, Labouristickou stranu, Liberálně demokratickou stranu a Skotskou národní stranu) věnují ve svých programech otázce nezávislosti Skotska?“

Druhou otázkou, kterou je nutné položit, je otázka: „Do jaké míry se programy výše uvedených stran shodují s jejich reálným vystupováním (vystupování hlavních zástupců stran) na veřejnosti?“

Body v programech stran, týkající se Skotska a jeho nezávislosti, jsou stěžejními zdroji, na kterých byla tato práce vystavěna. Vzhledem k tomu, že se referendum o nezávislosti Skotska odehrálo v roce 2014, jedná se o poměrně nedávné události. Díky tomu není možné nalézt větší množství knižních publikací na toto téma. V této práci tak čerpám z velké části právě ze zpravodajských zdrojů, které jsou v tomto směru bohatší na informace související s danou problematikou, a to především v praktické části dokládající reálné vystupování stran a jejich zástupců na veřejnosti.

Práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. Aby byla práce přehlednější, jsou tyto kapitoly členěny na jednotlivé podkapitoly. V druhé kapitole, hned po úvodu práce, se věnuji pojmu secesionismus. V kapitole s názvem secesionismus vysvětlím, co tento pojem znamená. V podkapitole skotský secesionismus následně vysvětlím, jak si tento pojem můžeme vyložit ve spojení se Skotskem. Zároveň poskytnu komplexní a stručný náhled na historii Skotska týkající se toho, odkdy je ve Skotsku problematika secese přítomna, zejména se zaměřím na referendum, které proběhlo v roce 1997 a je tak předchůdcem referenda z roku 2014. Tato kapitola je nezbytná z toho důvodu, že se níže v této práci zabývám právě dohledáváním zmínek o secesi v programech politických stran, proto je nutné vědět, co vlastně pojem secese znamená.

V kapitole třetí se zabývám jednotlivými, výše jmenovanými stranami, které významně participují na politickém dění ve Velké Británii. Tato kapitola je poté rozdělena na 5 podkapitol, přičemž první čtyři podkapitoly se zabývají politickými programy stran. V podsekcích této kapitoly, tedy u každé zmíněné politické strany, tak následuje program strany. Zde nalezneme odpověď na první z položených otázek. Dále je pak k dispozici pátá podkapitola zabývající se komparací programu stran a jejich reálného vystupování. Tedy jestli strana plní to, co si v programu před volbami vytyčila. V této kapitole tedy nalezneme odpověď i na druhou otázku. Následuje závěr práce, seznam použité literatury a cizojazyčné resumé.

2 SECESIONISMUS

Tato kapitola se zabývá problematikou secesionismu. V této kapitole najdeme vysvětlení toho, jak pojem secesionismus vznikl a co vlastně znamená. Zároveň také nahlédneme do problematiky secesionismu a s ní souvisejícím nacionalismem. Poskytnu několik možných definicí. V podkapitole s názvem *Secesionismus ve Skotsku a historický vývoj* následně vysvětluji, jak je možné tento pojem vykládat ve spojení se Skotskem. V této podkapitole se zabývám pojmem secesionismus a jeho spojením se Skotskem. Tato část práce je zaměřena především na moderní dějiny Skotska a to zhruba od poloviny devatenáctého století. Nejvíce se však v této práci věnuji období od devadesátých let minulého století, kdy začala politika Skotska dostávat podobu, která přetrvává do současnosti. Předmětem této podkapitoly tak není historie Skotska v celém svém rozsahu, avšak ve zkratce připomenu zásadní události.

Důvod, proč se pojmu secese v této práci věnuji je především ten, že na otázku secese se následně zaměřuji v praktické části této práce, kde v programech politických stran sleduji především zmínky o secesionistických tendencích. Abych věděla, na co se mám zaměřit, bylo nutné nejprve vysvětlit pojem secese tak, abych vyhodnotila, které zmínky v programech jsou relevantní. Na konci této podkapitoly se seznámíme i s referendem, které bylo prozatím nejvýznamnějším vyvrcholením nacionalistických snah, a které proběhlo v září roku 2014.

2.1 Pojem secese

Z etymologického hlediska pojem secese pochází z latinského slovesa *secedere*. Předponu *se* lze do českého jazyka přeložit jako *odděleně*. *Cedere* v českém překladu znamená *jít*. Celé spojení tedy v doslovném překladu zní - *jít odděleně*, jedná se tedy o akt oddělení.

Politická secese je diskutovaným tématem již mnoho let. Je tedy zřejmé, že její definice není jednoznačná, existuje jich více. V této práci jsem se rozhodla

použít tři definice, které následují. Na základě rešerše se ztotožňuji s názorem, že secese může být jednoduše definována jako odtržení skupiny obyvatel a části území od existujícího státu. Typickým znakem secesionistů je to, že usilují o vytvoření svého nového státu (Hechter 1992: 267). Jako další z definic může sloužit pohled profesora Oxfordu McLeana, který tvrdí, že hlavním ze znaků skupiny usilující o secesi je odmítnutí podřídit se autoritě státu, jehož je skupina součástí. Proces secese je podle něj „*odstoupení skupiny od nadvlády moci státu*“ (McLean 1996: 444). Doktor Alexandar Pavkovic pak secesi popisuje jako „*odtržení území a jeho obyvatel od stávajících vládních institucí*“ (Pavkovic 2001: 6).

Společně s pojmem separatismus zažívá pojem secese svůj rozmach zejména od poloviny dvacátého století, kdy užívání těchto dvou pojmů exponenciálně roste spolu s nárůstem nacionalistických tendencí. (Rosůlek 2014: 9). V současnosti a nedávné minulosti jsou však nově vzniklé státy spíše produktem fragmentace, než secese (Hechter 1992: 277).

Zároveň považuji za nutné připomenout, že zřejmě největší projev secese bylo možné zaznamenat v souvislosti s dekolonizací států, jako příklad může sloužit Afrika od roku 1957 (nezávislost Ghany) (Šanc 2008: 72). Zastáncem jiného konceptu secese je pak Michael Hechter, podle jeho názoru dekolonizace není secesí, a to proto, že se jen v několika málo případech jednalo o odtržení *de iure* substátních jednotek (Hechter 1992: 277). Autor se spíše přiklání ke vzniku nových států z důvodu rozpadu multinárodních říší (Hechter 1992: 267).

Ne vždy má secese však nutně pozitivní dopad na politickou situaci. Přestože se má za to, že politická decentralizace značně přispívá ke snížení pravděpodobnosti vzniku etnických konfliktů a secesionistických tendencí, ne vždy tomu tak je. Dawn Brancati ve své studii tvrdí, že decentralizací je možné do určité míry minimalizovat riziko etnických konfliktů i secesionistických tendencí tím způsobem, že se vláda přiblíží lidu a zvýší tak příležitost participace

na řízení státu. Na druhou stranu však decentralizace nepřímo napomáhá růstu etnických konfliktů a secesionistických tendencí tím, že podporuje politické strany regionálního charakteru (Brancati 2006: 651-652).

2.1.1 Secese a nacionalismus

Pojem secese úzce souvisí s pojmem nacionalismus. Co se pojmu secese týče, ten se v historii objevil dříve než pojem nacionalismus. Nacionalismus tak, jak jej vnímal francouzský politický filosof, otec moderního nacionalismu J. J. Rousseau, je spojován se suverenitou lidu a s právem na sebeurčení. Andrew Heywood ve svém díle Politické ideologie uvádí, že cílem nacionalismu je „vytvoření národního státu“ (Heywood 2004: 168-169). Národní stát pak dle autora v minulosti vznikl dvěma způsoby. Prvním z nich je sjednocování států, což je možné ukázat na příkladu historie Německa (sjednocení Svaté říše římské za vlády Karla Velikého). Jako druhý způsob Heywood uvádí získání nezávislosti. To v praxi znamená, že se národ oprostí od nadvlády cizí a začne formovat (artikulovat) svou vlastní politiku. Zde jako příklad autor uvádí dějiny Polska, které bylo v minulosti několikrát rozděleno, v roce 1989 však vytvořilo nekomunistickou vládu a vymanilo se tak z cizí moci (Heywood 2004: 169-170).

Dle Gellnera nacionalismus nejen, že vymezuje hranice jednotek, tedy území, „ale zároveň předpokládá, že daná jednotka má institucionální vedení („stát“) a její hlavní starostí je, aby místa v tomto institucionálním mocenském centru obsazovali členové „národní“ kultury, tj. kultury, která jednotku definuje. Jednoduše řečeno: *Nám nebudou vládnout žádní cizinci!*“ (Gellner 2003: 19-20). S tímto výrokem se ztotožňuji, a to proto, že většina států, které v minulosti vznikly secesí, se odtrhly právě z důvodu nespokojenosti s nadvládou a nechtěly už být vykořisťovány centrem.

Jako protichůdný se pak jeví názor Buchanana, který tvrdí, že není možné, aby secese byla definována pouze jako odtržení celku od existujícího státu se záměrem založení suverénního státu (Rosůlek 2014: 20). Buchanan jako příklad uvádí ustavení švýcarské Jury jako kantonu, který se odtrhl, ale nedošlo tak

k porušení celistvosti území státu. Na základě definic, které jsou poskytnuty níže v této práci, by se tak dalo hovořit spíše o separaci.

Je důležité podotknout, že nacionalismus nemusí být nutně spjat s myšlenkou sebeurčení. „*Některé národy může například uspokojit jistá míra autonomie, která se státnosti či naprosté nezávislosti pouze blíží... Nacionalismus nesouvisí vždy se separatismem, ale může se projevat i federalismem nebo devolucí*“ (Heywood 2004: 171). Právě tato myšlenka se týká Skotska, kterému do určité doby stačila právě ona jistá míra autonomie.

2.2 Důvody pro secesi

Jedním z typických důvodů pro secesi (pro její iniciaci skupinou jednotlivců) je dle Roberta W. McGee zachování kulturní identity, která by mohla být potlačena v zemi, jíž je v současné době skupina součástí. Autor argumentuje tím, že kultura patří lidem a ne státu, tudíž mají právo na její zachování. Jako příklad McGee uvádí potlačování kultury Ukrajiny a Litvy Sovětským svazem, kdy Sovětský svaz potlačoval právo těchto států na vládu dle vlastního výběru (z ekonomických důvodů), dle McGee se jednalo o vykořisťování (McGee 1994: 14).

Přemysl Rosůlek ve své knize uvádí, několik možných příčin, které podporují vznik a následný vzestup politické organizace. Cíl těchto (secesionistických) organizací je zpravidla otevřeně deklarovaný, jedná se o „úplné vystoupení ze stávajícího státu“ (Rosůlek 2014: 25). Rosůlek dodává, že „*důležitým impulsem k vytvoření secesionistického hnutí bývá často problémový až konfliktní vztah mezi centrem a periferií na základě řady rozdílů, nikoliv pouze ekonomických* (Rosůlek 2014: 52)“. Jako další aspekt, který přispívá k iniciaci secese, vidí Rosůlek rozdíly jak v kulturní, tak v sociální oblasti. Tyto výše zmíněné faktory v souvislosti s geografickými determinanty pak přispívají k secesionistickým tendencím (Rosůlek 2014: 25), což dle mého názoru můžeme vidět například právě na příkladu Skotska, které se již nechtělo

smířit s tím, že by mu měla vládnout Velká Británie, jak tomu bylo po několik staletí.

Na základě poznaných faktů lze říci, že secese je jednou z mnoha možností v procesu politické dezintegrace. Je nutné, aby secese nebyla zaměňována s jinými pojmy, těmi takzvanými podkategoriemi, které, ač s pouze mírnými nuancemi, jsou odlišné. Těmito pojmy jsou například exkluze, iredentismus, či separatismus.

Co se týče pojmu exkluze, jde o bod sváru, na kterém se autoři leckdy neshodují, to se týká například vzniku státu Singapur, kdy někteří tvrdí, že se jedná o secesi a druzí, že se jedná o exkluzi. Například Rosůlek definuje exkluzi jako situaci, kde se mocenské centrum snaží zabránit skupině obyvatel, aby se se svým územím připojila k jejich státu (Rosůlek 2014: 30-31).

Iredentismus je pak možné definovat jako odtržení části území od státu A a následné připojení odtržené části ke státu B. Iredentisté usilují o to, aby se vymanili z moci jednoho státu s úmyslem připojení se k již existujícímu státu (Hechter 1992: 267).

Separatismus je naopak úplným oddělením od státu. Na separatismus je nahlíženo spíše jako na formu interní secese, to v praxi znamená, že území státu je zachováno, ale obyvatelstvo se rozdělí (separuje). Stále je tedy zachován jeden stát a celistvost jeho území tak není nijak narušena. Důvody k separaci jsou například národnostní, kulturní nebo náboženské cítění, tedy převaha těchto jednotlivých skupin (Wood 1981: 110). Jako příklad může posloužit také Belgie, která se dělí na tři regiony na základě územního principu a na tři jazyková společenství (nizozemské Vlámsko, frankofonní Valonsko a region Brusel).

V předchozích odstavcích jsem stručně vysvětlila pojem secese a její odlišnost od ostatních pojmů. Nyní přejdu k historickému vývoji.

2.3 Důležité momenty z historie Skotska a vývoj secesionismu ve Skotsku

S otázkou samostatnosti se Skotsko potýká již od dob svého vzniku. Pojem secese jej tak provází napříč celou historií až do současnosti. Důležitými mezníky pro formování budoucí *politiky* a národní identity Skotska byly například války za nezávislost (*The Wars of Independence*), které probíhaly ve třináctém až čtrnáctém století. Dále se jedná například o rok 1707, kdy Skotsko vytvořilo unii s Anglií (Kingdom of Great Britain), ani zde však myšlenky osamostatnění- secese zcela nemizí, pouze se na chvíli umlčí díky fungujícímu obchodu, což navodilo období prosperity a rozvoje Skotska. Zásadním milníkem pro novodobé (současné) Skotsko však bylo vytvoření Skotské Národní Strany (dále jen SNP), která od svého vzniku silně pracuje na formování národní identity a podpoře nacionalismu napříč Skotskem. Jedná se o rok 1934. Dalším významnou událostí je pak referendum v roce 1979 a následně referendum v roce 1997 o devoluci Skotska.

V průběhu historie Skotska docházelo k narušování jednoty skotského území ze strany Angličanů, kteří na Skotsko pořádali nájezdy, a to už od dob raného středověku. Anglo-normanští panovníci se zkrátka domnívali, že mají na toto území nárok a snažili se ho dobývat. Spory tohoto typu vyvrcholily v takzvaných *Válkách za nezávislost*, ty byly součástí dlouhodobého konfliktu mezi Skotskem a Anglií, který probíhal v letech 1296-1424. Z tohoto období také pochází nejznámější ze symbolů Skotska- jména jako William Wallace nebo Robert Bruce se řadí mezi národní hrdiny dodnes (BBC 2015a).

Další důležitou kapitolou v historii Skotska označují rok 1603, kdy zemřela královna Anglie a Irska, Alžběta I. Na anglický trůn po její smrti nastoupil Jakub VI., vznikla unie obou korun. V roce 1707 byl vydán Zákon o unii s Anglií a parlamenty Skotska a Anglie se spojily v jeden parlament. Vzniklo tak království Velké Británie. Skotský parlament byl rozpuštěn. Skotsko si však dokázalo zachovat své náboženství i samostatný právní systém.

Rozhodnutí o vstupu do Unie však bylo rozhodnutím především vládnoucích tříd, které měly zájem na tom, aby byl zachován obchod s Anglií. V roce 1713 byl podán návrh na zrušení unie, která vznikla v roce 1707. Tento návrh však jen těsně neprošel ve Sněmovně lordů. V roce 1801 pak Kingdom of Great Britain vytvořilo unii s Irskem a vzniklo tak United Kingdom of Great Britain and Ireland (BBC 2015a).

Od konce devatenáctého století, které Andrew Heywood nazývá obdobím formování národů (Heywood 2004: 160), až do začátku první světové války, se ve Skotsku, podobně jako tomu bylo ve zbytku Evropy, těšily nemalé pozornosti nacionalistické tendence. V roce 1886 je založena Asociace pro autonomii Skotska (Scotland Home Rule Asociation). V období mezi lety 1889 – 1914 bylo téma skotské autonomie projednáváno bezmála patnáctkrát v parlamentu ve Westminsteru. Během tohoto rozmezí byly projednávány čtyři návrhy zákonů umožňující autonomii Skotska. V roce 1913 jeden z těchto návrhů prošel procesem druhého čtení, dostalo se mu tak největšího prostoru a úspěchu co do legislativního procesu. První světová válka však překazila případné prosazení připravovaného zákona o skotské autonomii (*Home rule*) a autonomní snahy tak byly opět na chvíli umlčeny (BBC 2015a).

V roce 1885 byl vytvořen post ministra pro Skotsko (*Secretary for Scotland*), až do roku 1926 ale nebyla pozice ministra součástí kabinetu. Zároveň do roku 1939 byl sídlem ministra pro Skotsko Londýn, téměř čtyři sta kilometrů vzdálený od země, kterou měl zastupovat, tudíž neplnil svou funkci tak, jak by se předpokládalo (Sunter 1976: 22). Roku 1895 pak byl zřízen skotský výbor (Scottish Grand Committee), ten měl pravomoc diskutovat skotskou legislativu. Roku 1948 byl zřízen takzvaný stálý výbor, který měl pravomoc zabývat se návrhy zákonů, které se týkaly Skotska. Po první světové válce se znovuobnovila myšlenka *Home Rule*, tentokrát jej prosazovali liberálové společně se socialistickým hnutím. Hlavním důvodem k prosazování Home Rule byla nutnost ovládnout ekonomické zdroje Skotska. Dvacátá léta, především jejich konec, nejsou populárním obdobím pro Skotsko, to prožívalo důsledky velké

hospodářské krize, která se projevila například vysokou nezaměstnaností. V průběhu třicátých let však Home Rule nebyl stěžejním bodem v programech významných politických stran. V roce 1934 však vznikla Skotská národní strana. První větší úspěch strana zaznamenala až v roce 1967 kdy Winnie Ewing vyhrála doplňující volby. Rok 1967 byl tak pro SNP pozitivním přelomem (Lynn 2012: 22; 139).

Od druhé poloviny šedesátých let dvacátého století začaly hlavní politické strany ve Spojeném království zahrnovat jistou formu Home Rule do svých volebních programů. Konzervativní, toho času opoziční strana, v čele s Edwardem Heathem představila v roce 1968 *Declaration of Perth*. Toto prohlášení bylo vyjádřením na podporu devoluce. Následovalo vytvoření ústavního výboru, jemuž předsedal bývalý premiér z řad konzervativců, Sir Alec Douglas Home. Zpráva vydaná tímto výborem obsahovala doporučení na vytvoření přímo voleného orgánu se zákonodárnou mocí ve Skotsku (Paterson 1998: 17).

Díky objevu ropy v roce 1970 SNP získala velmi výhodnou pozici, co do podpory nacionalismu, potažmo devoluce. SNP dokázala tento objev využít ve svůj prospěch a ve všeobecných volbách v roce 1970 tak získala 11,4% hlasů. Později v roce 1974 toto číslo vzrostlo v únoru na 21,9 % a v říjnu až na 30,4%, to tedy v praxi znamenalo sedm a jedenáct křesel (BBC 2015b).

V roce 1973 byla vydána zpráva Kilbrandonovou komisí¹. Tato zpráva obsahovala reformu uspořádání Spojeného království. Komise doporučila například vytvoření skotského shromáždění, tedy jistou formu devoluce. Toto vyjádření se dle Patersonové stalo zlomovým okamžikem pro pozdější uspořádání Spojeného království (Paterson 1998: 17).

Výsledky všeobecných voleb z roku 1974 dokazovaly nárůst nacionalistického cítění napříč Británií. Byly také jedním z impulzů, které

¹ Oficiální název této komise byl Královská komise pro ústavní záležitosti.

přiměly tehdejšího premiéra z řad Labour party, Harolda Wilsona, k postupnému příslibu devoluce. Na podzim roku 1977 byl labouristickou vládou navržen zákon o Skotsku, na základě tohoto zákona mělo být vytvořeno skotské parlamentní shromáždění (Scottish Assembly). „Zákon však požadoval vypsání referenda a byl k němu připojen dodatek, že pokud se pro zákon nevysloví alespoň 40 procent skotských voličů, nebude platný. Skotská strana se postavila do čela kampaně za přijetí zákona. Většina voličů sice 1. března 1979 hlasovala ANO, ale nízká volební účast - necelých 64 procent – znamenala, že se pro vytvoření skotského shromáždění vyslovilo pouze 33 procent všech skotských voličů“ (Kohoutek 1999: 39).

Tento výsledek tak vyvolal názorový rozkol v samotné SNP. Ta ve volbách v roce 1979 dokázala obhájit pouze dva mandáty. Ve volbách v roce 1984 však SNP získala tři mandáty, nacionalismus tak opět sílil. V létě roku 1988 pak vystoupili někteří významní představitelé Skotska s návrhem na vytvoření *Scottish constitutional Convention*. Tato rada navrhla zřídit skotský parlament. V březnu roku 1989 se tak konala první konference na toto téma. Do listopadu 1990 proběhlo celkově sedm fází jednání. Na tomto závěrečném mítinku konference předložila závěrečnou zprávu jednání. Zpráva byla pojmenována *Towards Scotland's Parliament* a představovala návrh na vytvoření skotského parlamentu. Zprávu podpořila zejména Labour party, která slíbila předložení návrhu o zřízení skotského parlamentu v prvním roce poté, kdy bude ve volbách zvolena. Po několika projednáváních návrhů, jak by uspořádání mělo vypadat, byl v roce 1995 představen návrh zřízení pro Skotsko. Ve volbách v roce 1997 byla tedy devoluce jedním z nejdůležitějších témat, kterým se strany ve svých programech zaobíraly. Konzervativní strana byla proti devoluci, jak je uvedeno níže v této práci, konzervativci se snažili především o zachování unie, což by nebylo možné, pokud by se Skotsko osamostatnilo. Podpora naopak přicházela právě od Labour party, jak jsem zmínila výše.

Datum referenda bylo stanoveno na 11. září 1997. Otázky, na které voliči odpovídali, byly dvě „*zda souhlasí se vznikem skotského parlamentu a zda souhlasí, aby takový parlament mohl v určitém rozmezí měnit daně, které budou platit. K urnám se dostavilo 60,4 % skotských voličů a z nich na první otázku odpovědělo kladně a tím vyjádřilo svůj souhlas se vznikem skotského parlamentu 74,3 %, na druhou pak 63,3 %*“ (Kohoutek 1999: 41).

Po referendu v roce 1997 představila labouristická vláda v čele s Tonym Blairem tzv. Zákon o Skotsku 1998 (Scotland Act 1998). Tento zákon vešel v platnost 19. listopadu roku 1998. Tímto zákonem byl tedy zřízen skotský parlament, zároveň byly stanoveny podmínky volby členů parlamentu, tedy volební systém- tzv. *additional member system*, dále byly stanoveny například finanční a správní pravomoci. Téměř tři sta let po uzavření unie tak Skotsko opět získalo jistou míru nezávislosti (The National Archives 2015: 1). Dvanáctého května 1999 tak proběhlo první zasedání tohoto nově vzniklého parlamentu, které zahájila již výše zmíněná Winnie Ewing. V roce 2004 pak byla za přítomnosti královny otevřena nová budova skotského parlamentu (Holyrood). V roce 2007 pak SNP zahájila svoji kampaň s názvem *National Conversation*. V této kampani se zaměřili na případné změny týkající se skotského parlamentu v budoucnu a otázky nezávislosti Skotska.

Důležitým mezníkem je také rok 2008, kdy v březnu tohoto roku byla vytvořena Calmanova komise, o níž se několikrát zmiňuji v následujících kapitolách. Tato komise byla nezávislým orgánem, který měl přezkoumat a popsat zkušenost devoluce Skotska od roku 1998. Komise měla: „*zkontrolovat opatření, která stanovil zákon o Skotsku 1998 na základě zkušeností, a měla doporučit případné změny současného ústavního uspořádání, které by umožnily skotskému parlamentu, aby sloužil lidem Skotska lépe, což by vedlo ke zvýšení finanční odpovědnosti skotského parlamentu*“ (Holden 2010: 1). Návrhy, které

tato komise vydala ve své závěrečné zprávě, se následně staly předmětem programů politických stran².

2.4 Referendum o nezávislosti Skotska

Referendum poprvé slíbila Skotská národní strana již v roce 2007 ve svém manifestu. Toto referendum mělo být uspořádáno v roce 2010, řádné referendum však proběhlo až 18. září 2014. Podmínky referenda byly stanoveny v dokumentu *Scottish Independence Referendum Act 2013*. Na základě dokumentu *2010 Draft Bill* byly stanoveny podmínky, kdo může v referendu hlasovat. Právo hlasovat měli v referendu všichni ti, kteří dosáhli hranice věku 16 let, byla tak snížena standardní hranice věku voliče³ (standardně 18 let) (Scottish government 2010: 23-26).

Referendum o nezávislosti Skotska proběhlo ve čtvrtek 18. září 2014. Na základě Edinburghské dohody⁴ zněla otázka, která v referendu byla položena: „*Should Scotland be an independent country?*“ v českém překladu: „*Mělo by Skotsko být nezávislou zemí?*“. Voliči měli možnost vybrat ze dvou odpovědí, a to *ano*, nebo *ne* (Scottish Parliament 2013: 1-2).

V referendu proti sobě logicky stála dvě politická hnutí a jejich kampaně. Hnutí, které podporovalo nezávislost Skotska s názvem *Yes Scotland*, v čele s leaderem Alexem Salmondem (později Blairem Jenkinsem). Jejím oponentem bylo hnutí s názvem *Better Together*, které bylo zastupováno Alistairem Darlingem.

Spolu s úvahami o referendu však bylo potřeba vzít v úvahu i otázky, které by se Skotska bezprostředně dotýkaly, pokud by v referendu bylo rozhodnuto o jeho nezávislosti. Mezi tato témata spadají například otázky měny,

² viz kapitolu číslo 3

³ Jedná se o dlouhodobou politickou strategii SNP. Nicola Sturgeonová situaci okomentovala tak, že právě mladí lidé budou mít největší podíl na budoucnosti země a budou v ní žít, proto mají právo demokraticky hlasovat o osudu své země (Black 2013).

⁴Dohoda podepsaná Davidem Cameronem a Alexem Salmondem 15. 10. 2012, stanovila podmínky konání referenda (Government digital service 2012).

tím pádem celé ekonomiky Skotska. Dále byla v řešení témata jako zemědělství, členství v mezinárodních organizacích (EU, NATO), otázka ropy, jejíž zásoby se nalézají na území Severního moře a dále například otázka nezaměstnanosti (Zenkner 2014a).

Jak již bylo výše řečeno, kampaň vedla hlavní dvě politická hnutí. Do kampaně se však zapojily i různé další organizace, a to napříč celým Spojeným královstvím. Všechny limity byly stanoveny dokumentem *Draft Bill*. Velká Británie však chtěla mít všechno pod kontrolou, a tak vydávala rozhodnutí v souladu se svými zákony. Na základě dokumentu 2010 *Draft Bill* byly stanoveny, například rozpočty jednotlivých kampaní, které neměly být překročeny (Scottish government 2010: 1).

Co se týče financování kampaně, původně byla stanovená výše možné útraty stranám kampaně na 750 000 liber. Tato částka se však ještě později změnila. Precedent, který by v této situaci mohl být využit, neexistoval, pro vládu tedy srovnání bylo možné pouze s kampaní referenda, které se konalo v roce 2004 v otázce severo-východní Anglie (Scottish government 2010: 27-30). Skotskou vládou byl navržen i rozpočet na kampaň pro jednotlivé strany, které momentálně jsou ve skotském parlamentu. Každá z těchto politických stran mohla na své kampani utratit 100 000 liber. Každé další instituci, která by se chtěla zapojit (strany, hnutí, skupiny) byla výše limitu stanovena na 37 000 liber. Celková částka, která by měla pokrýt referendum, byla odhadována na cca 9,5 milionu liber (Scottish government 2010: 23; 30).

Co se týče hnutí *Yes Scotland*, jednalo se o hnutí, které podporovalo nezávislost Skotska. V čele tohoto nacionalistického hnutí stál Alex Salmond, jejím výkonným ředitelem byl Blair Jenkins. Toto hnutí bylo zformováno v květnu roku 2012. V tomto hnutí bylo zainteresováno více stran, jednalo se tak o alianci složenou ze Skotské národní strany (69 ze 129 poslanců ve skotském parlamentu), Skotské strany zelených a Skotské socialistické strany (Zenkner 2014b).

Co se hlavní kampaně týče, jednalo se především o Yes declaration. Yes Scotland si v této kampani vytyčili jeden základní cíl. Tímto cílem bylo získat jeden milion podpisů obyvatel Skotska. Podpisy bylo možné vkládat i elektronicky, a to prostřednictvím internetových stránek kampaně, což byl vstřícný krok směrem k mladým voličům, zároveň se domnívám, že právě tento krok napomohl k zisku většiny podpisů. Prostřednictvím svého podpisu tak lidé vyjadřovali souhlas s tezemi, které dokument Yes Declaration obsahoval. Pro představu níže uvádím několik bodů z této deklarace v originálním znění (Taylor 2012).

"I believe that it is fundamentally better for us all if decisions about Scotland's future are taken by the people who care most about Scotland, that is, by the people of Scotland" (Taylor 2012).

"Being independent means Scotland's future will be in Scotland's hands" (Taylor 2012).

Naproti tomu hnutí *Better Together*, jak jsem již zmínila, se profilovalo jako hnutí, které stálo proti osamostatnění Skotska. V čele unionistů stál labourista Alistair Darling. Toto hnutí vzniklo, zhruba o měsíc později než *Yes Scotland*, a to v červnu 2012. Jednalo se o formaci tří hlavních stran Velké Británie, a to, liberálové, konzervativci a labouristé (Zenkner 2014b).

O participaci v tomto hnutí měla zájem i strana UKIP (Strana nezávislosti Spojeného království). *Better Together* však odmítlo spolupráci s nimi, argumentujíc tím, že se nejedná o „skotskou stranu“ (Aitken 2013).

Referendum, které se konalo 18. září 2014, dopadlo více méně podle očekávání. Tak jak ukazovaly jednotlivé průběžné průzkumy. Volební účast v referendu přesáhla hranici 80 %, jednalo se o velmi vysokou volební účast, konkrétně 84,59 %. Referendum zahrnovalo elektorát čítající 4 283 392 voličů ve 32 volebních obvodech. Celkový počet zamítnutých volebních lístků dosáhl počtu 3 429. V referendu se vyslovilo 55,30 % voličů proti nezávislosti Skotska.

Pro nezávislost Skotska hlasovalo 44,70 % voličů. Jedná se tedy o poměrně těsný výsledek. Ve Skotsku je tak i nadále zachován status quo (The BBC 2014b).

3 NEZÁVISLOST SKOTSKA V PROGRAMECH POLITICKÝCH STRAN

V této kapitole se zabývám několika politickými stranami, které v současnosti významně participují na politickém dění ve Velké Británii. Jmenovitě se jedná především o Konzervativní stranu, Labouristickou stranu, Liberálně demokratickou stranu a Skotskou národní stranu.

V této kapitole analyzuji, do jaké míry se tyto strany ve svých programech zabývají otázkou nezávislosti Skotska, potažmo referenda o nezávislosti Skotska a to v období od roku 1997. Toto období jsem zvolila právě proto, že se jedná o poslední všeobecné volby, které předcházely procesu devoluce ve Spojeném království. Druhým předmětem analýzy je pak míra shodnosti programu strany a jejího reálného projevu na veřejnosti.

Tato kapitola je rozdělena do několika podkapitol, a to vždy podle příslušné politické strany. Díky tomuto uspořádání by tak kapitola měla být přehlednější. V každé podkapitole tak stručně uvedu příslušnou politickou stranu a její současné postavení v systému a následně přejdu k bodům v programu týkající se nezávislosti Skotska. Druhá část této kapitoly je věnována reálnému vystupování stran a to vždy dle roku konání voleb. V této kapitole tak nalezneme odpovědi na dvě otázky, které vymezují tuto práci, jak bylo stanoveno v úvodu.

3.1 Konzervativní strana

Konzervativní strana byla založena již v roce 1834. Jedná se o středo-pravicově orientovanou politickou stranu. Oficiálním názvem Konzervativní strany je Konzervativní a unionistická strana (*Conservative and Unionist Party*). Od roku 2005 stojí v jejím čele David Cameron. Ve volbách v roce 2010 konzervativci získali 306 křesel a vytvořili koalici s Liberálně-demokratickou stranou, v jejímž čele stojí Nick Clegg (Parliament UK 2015).

Mezi současné politiky Konzervativní strany patří, jako již tradičně, zachování unie. Strana tedy vystupuje proti nezávislosti Skotska, na druhé straně

ale podporuje decentralizaci státní správy. Co se ekonomiky týká, dá se obecně říci, že strana prosazuje snížení daní a snížení státního schodku. Dále se zasazují o regulaci podmínek pro imigranty z důvodu prosperity státu. Konzervativci také chtějí vyjednat nové podmínky pro Velkou Británii v souvislosti s jejím členstvím v Evropské unii a omezit tak pravomoci Bruselu v zasahování do vnitřních politik Británie. Zároveň slibují uspořádání referenda v roce 2017, kde by se občané měli vyjádřit k otázce setrvání v EU (The Conservative Party 2015).

Co se nezávislosti Skotska týče, vzhledem k tomu, že jsou konzervativci unionistickou stranou, snaží se dlouhodobě prosazovat pospolitost unie. Nelze však opomenout, že v 60. a 70. letech se devoluci zcela nebránili (viz kapitolu 2.3). Program strany pro všeobecné volby v roce 2010 nasvědčuje tomu, že se tato tradice bude dodržovat i v budoucnosti.

Před volbami v roce 1997 Konzervativní strana vydala program s názvem „*You can only be sure with the Conservatives*“. Nezávislosti Skotska je v tomto programu věnovaná menší pozornost, než je tomu například v programu z roku 2010. V sekci programu s názvem *The Union*, která se týká pravomocí jednotlivých částí unie, konzervativci uvádí, že základem stability národa Velké Británie je právě unie mezi Skotskem, Walesem, Severním Irskem a Anglií. Dále připomínají, že tento unionistický závazek se navzájem nevylučuje s jedinečností a diverzitou jednotlivých národů unie, a proto se je strana bude snažit podporovat. Konzervativci se dále zmiňují o tom, že i když se v nedávné minulosti (před r. 1997) snažili především o zachování role parlamentu ve středu unie, dali nové pravomoci výborům Skotska a Walesu, čímž umožnili poslancům z těchto zemí, aby povolávali ministry k prodiskutování právních předpisů týkajících se záležitostí výše zmíněných celků unie. Jedním dechem je v programu však také podotýkáno, že tento způsob jednání by byl nemožný, pokud by byla vytvořena samostatná shromáždění (Conservative Party 1997).

Strana v čele s Johnem Majorem v programu uvedla, že vytvoření těchto shromáždění by vedlo k utváření nových politických odnoží, a tím by docházelo k pnutí ve společnosti a unie by tak byla narušena. Důsledkem vytvoření frakcí by dle konzervativců byl vznik nových vrstev vlády, která by usilovala o získání moci. Zároveň se konzervativci v roce 1997 domnívali, že by mohlo dojít k nárůstu rivality a ke vzniku konfliktu mezi těmito parlamenty a parlamentem ve Westminsteru. Konzervativci upozorňují, že by tato situace mohla vyvolat přehodnocení rolí poslanců Skotska a Walesu v záležitostech týkajících se Anglie a dodávají, že věří, že toto není ani v zájmu obyvatel Skotska a Walesu.

V poslední části konzervativci apelují na to, že v boji za bezpečnost občanů není nic nebezpečnějšího, než rozvrácení ústavy, která drží národ pospolu, a která ustavuje instituce, jež přinášejí unii stabilitu. Konzervativci se zavázali k pokračování boje za sílu a rozmanitost, a to ve prospěch hrdé unie národů (Conservative Party 1997).

Ve své „*vizi pro Británii*“, která je součástí programu, strana zformulovala 25 slibů, které se bude snažit vyplnit, pokud bude zvolena. Jedním z těchto slibů je slib nazvaný „*The Nation*“ a zní takto: „*Udržet jednotu Spojeného království a zachování stability národa prostřednictvím evolučního - spíše než revolučního - přístupu k ústavním změnám*“⁵ (Conservative Party 1997). Konzervativci tedy nejsou zastánci náhlých a především zásadních změn v systému, což můžeme vnímat právě v tomto slibu.

Program z roku 2001 nese název „*Time for common sense*“, tedy volně přeloženo „*je čas na zdravý rozum*“. Jelikož v roce 1999 proběhl výše zmíněný proces devoluce, v tomto programu tak konzervativci již tolik neapelují na celistvost a jednotu unie. Spíše se zde zaměřili na skutečnosti, které mohou ovlivnit. Ve spojení se Skotskem a jeho nezávislostí v programu nenalezneme mnoho vět. Tento program se omezil spíše na obecnou rovinu ve smyslu

⁵ „*Maintain the unity of the United Kingdom and preserve the stability of the Nation through an evolutionary - rather than revolutionary - approach to constitutional change*“ (Conservative party 1997).

převedení moci z vlády centrální do rukou obecních rad (shromáždění) (Conservative Party 2001: 44-45).

V programu z roku 2005 s názvem „*Are you thinking what we're thinking?*“ konzervativci připomínají, že i nadále podporují myšlenku devoluce ve Skotsku a podporují její uskutečňování ve prospěch skotského lidu (Conservative party 2005: 21). Jádrem kapitoly je pak výrok „*Devoluce s sebou však přinesla i problémy týkající se odpovědnosti ve Westminsteru*“ (Conservative party 2005: 21). Konzervativci nebyli spokojeni s tím, že zástupci parlamentu, kteří pochází ze Skotska (z volebního obvodu Skotska), by měli hlasovat o záležitostech týkajících se Anglie. Proto i v programu z roku 2005 prohlásili, že budou trvat na tom, aby anglické otázky byly rozhodovány hlasy zástupců z Anglie. Skotové k těmto účelům mají k dispozici svůj parlament v Edinburghu (Conservative Party 2005: 22).

Co se týče programu Konzervativní strany Velké Británie z roku 2010, v něm se strana zmiňuje o nezávislosti, a o situaci ve Skotsku již ve větším rozsahu než tomu bylo doposud. Tomuto tématu je věnována jedna strana formátu A4, což je markantní rozdíl oproti skromnému rozsahu, jak tomu bylo zvykem. Vzhledem k tomu, že se jedná o stranu unionistickou, je v jejím zájmu, aby integrita Spojeného království zůstala zachována. To také konzervativci ve svém programu před volbami v roce 2010 opakovaně zdůrazňují.

V tomto programu je jasně stanoveno, že Konzervativní strana je stranou unionistickou, a že si nemůže dovolit, aby byla unie zpochybňována, a proto také budou bojovat za to, aby byly potlačeny separatistické tendence. Zároveň se v obecném úvodu této části programu pojmenované *Posílení unie* (Strengthen The Union) strana hlásí k tomu, že podporuje devoluci, a bude se proto zasazovat o to, aby tento systém mohl fungovat v každé zemi Spojeného království. Co se separatismu týče, Konzervativci ve svém programu z roku 2010 připisují vinu Labouristům. Právě Labouristé podle Konzervativců zapříčinili to, že integrita (jednota) hlasů ve volbách byla narušena. Jako příklad je v programu uveden

vandalismus, kterého se Labouristé údajně dopustili na ústavě, to podle konzervativců oslabilo parlament, a podrylo tak podstatu demokracie (Conservative Party 2010: 83).

V programu je dále uvedeno, že právě nevyrovnaná usnesení ohledně devoluce způsobila sled událostí, které vedly k projevu separatismu ve Skotsku. Konzervativci se v tomto programu také hlásí k podpoře změn, které navrhla Calmanova komise⁶, mezi které patří objasnění usnesení o devoluci a požadavek vytvoření vztahu, jehož základním stavebním kamenem bude vzájemný respekt mezi Holyroodem⁷ a Westminsterem. Konzervativci slibují, že proběhnou pravidelné návštěvy ministerského předsedy a jeho dalších ministrů v Holyroodu. Konzervativci také zmiňují, že skotský parlament by měl mít větší odpovědnost týkající se výše svých výdajů. Konzervativní strana se tedy zavázala k tomu, že v květnu roku 2011 vydá návrh, kde bude stanoveno, jakým způsobem se strana vypořádá s otázkami, které vznesla Calmanova komise. Zároveň se konzervativci zavazují k tomu, že se zasadí o legislativní opatření, jehož cílem bude realizovat návrhy vypořádání v rámci příštího (nově zvoleného) parlamentu (Conservative Party 2010: 83).

3.2 Labouristická strana

Labouristická strana vznikla v roce 1900. Profiluje se jako středo-levicová strana. V čele této strany momentálně stojí Ed Miliband. V roce 2010 získali labouristé 258 křesel v Dolní komoře Parlamentu Velké Británie. V současnosti tak tato strana zastává funkci oficiální opozice Jeho Veličenstva.

Od roku 2013 labouristé prosazují především politiku dynamické ekonomiky, ta má sloužit zájmu veřejnosti. Dále prosazují spravedlivou společnost a rovné příležitosti pro všechny a otevřenou demokracii, kde se vláda

⁶ Calmanova komise byla oficiálně schválena v roce 2008. Komisi předsedal Sir Kenneth Calman. Calmanova komise měla zhodnotit dobu uplynulou od ustavení devolučního uspořádání v roce 1998 ve smyslu vlivu devoluce na Skotsko. Komise měla zároveň doporučit změny, které by ještě vylepšily stávající situaci ve Skotsku.

⁷ Holyrood je budovou, kde sídlí parlament Skotska v Edinburghu. Lidově (neformálně) je tak také nazýván parlament Skotska (Collins English Dictionary 2014).

zodpovídá lidu a rozhodování je, v rámci možností, v rukou obcí, chceme-li veřejnosti (Labour party 2013: 3).

Program, kterým se labouristé prezentovali před volbami v roce 1997, nese název „*New Labour because Britain deserves better*“ a sehrál klíčovou roli pro budoucí vývoj Skotska a jeho politického uspořádání. Pod vedením Tonyho Blaira představili labouristé program, ve kterém slíbili vytvoření decentralizovaných institucí ve Skotsku. Hned v úvodním odstavci kapitoly s názvem „*Devoluce: posílení unie*“⁸ labouristé prohlašují následující: „*Spojené království je partnerství bohaté na odlišné národní identity s tradice. Skotsko má svůj vlastní vzdělávací systém, právní systém a systém místní samosprávy. Wales má svůj jazyk a kulturní tradice. Uspokojíme tedy poptávku po decentralizované moci ve prospěch Skotska a Walesu, jakmile tak bude rozhodnuto v referendech*“⁹ (Labour party 1997).

V následujícím odstavci labouristé tvrdí, že systém subsidiarity může i v Británii fungovat stejně tak jako v Evropě. Výslovně se labouristé hlásí k devolučnímu zřízení a odmítají federaci. Devoluční princip by měl dle labouristů fungovat tak, že svrchovaný parlament ve Westminsteru přenesse moc do rukou Skotska a Walesu. Labouristé dále tvrdí, že unie tak bude posílena a hrozba separatismu zanikne (Labour party 1997). Navazující odstavce pak obsahují příslib konání referenda jak ve Skotsku, tak i ve Walesu, a to nejpozději na podzim 1997. Devoluce pro Skotsko měla znamenat vytvoření parlamentu se zákonodárnými pravomocemi. Ve skotském referendu labouristé plánovali usilovat o schválení dvou návrhů. Prvním z nich byl návrh vytvořit parlament. Druhý pak stanovit omezení finančních pravomocí parlamentu. Skotský parlament dle labouristů měl být jakousi *prodlouženou rukou* stávajícího skotského úřadu (Scottish Office). Britský parlament měl i nadále zůstat

⁸ *Devolution: Strengthening the Union (Labour Party 1997)*

⁹ „*The United Kingdom is a partnership enriched by distinct national identities and traditions. Scotland has its own systems of education, law and local government. Wales has its language and cultural traditions. We will meet the demand for decentralisation of power to Scotland and Wales, once established in referendum*“ (Labour party 1997).

odpovědný za politiky, které Velká Británie povede (například ekonomika, obrana či zahraniční politika), taková byla představa labouristů v programu 1997 (Labour party 1997).

Labouristický program pro volby v roce 2001 s názvem „*Ambitions for Britain*“ se otázkou skotské nezávislosti příliš nezabývá. Jedním odstavcem zde labouristé shrnuli, že centralizace moci je pro Spojené království nežádoucí a že již nechtějí tento model podporovat. Konzervativci jsou dle labouristů těmi, kdo ohrožují stabilitu politické situace v Británii tím, že navrhli rozdělení členů parlamentu do takzvaných dvou tříd (Labour party 2001:4).

Program pro volby, které se konaly v roce 2005, měl název „*Britain Forward, Not Back*“. Tak jako předchůdce tohoto programu v roce 2001, ani tento program se příliš nevyjadřuje k otázkám nezávislosti Skotska, jeden odstavec opět shrnuje, co již labouristé dokázali a co plánují v dalším volebním období. „*V našem prvním volebním období jsme decentralizovali moc ve prospěch Skotska a Walesu a obnovili jsme městskou vládu v Londýně. Výsledkem je silnější Británie. V příštím parlamentu budeme i nadále moc decentralizovat*“¹⁰ (Labour party 2005).

Ve svém programu pro volby v roce 2010 s názvem „*A future fair for all*“ se labouristé tématem nezávislosti Skotska paradoxně příliš nezabývají. V sekci programu, která je zaměřena na téma ochrany Spojeného království a podporu unie, se vyjadřují takto: „*Devoluce posílila Spojené království a to právě na bázi spravedlivějšího partnerství v unii. Velká Británie je silná a dostatečně flexibilní na to, aby si mohla dovolit decentralizovat svoji moc a přitom si zachovala výhody vzájemného soužití*“¹¹ „ (Labour Party 2010: 9:5). Labouristé dále uvedli, že to že skotský parlament i waleské shromáždění daly větší pravomoci místním obyvatelům, je důkazem toho, že devoluce je úspěšná, populární a funguje.

¹⁰ „*In our first term, we devolved power to Scotland and Wales and restored city-wide government to London. Britain is stronger as a result. In the next Parliament, we will decentralise power further*“ (Labour party manifesto 2005).

¹¹ „*The UK is strong enough and flexible enough to devolve power while retaining the benefits of staying together*“ (Labour Party 2010: 9:5).

Závazkem labouristů bylo tvrzení, že budou pracovat na realizaci doporučení Calmanovy komise. Jako příklad uvedli, podobně jako konzervativci, propůjčení větších pravomocí skotskému parlamentu ve věci daňové politiky (Labour Party 2010: 9:6).

3.3 Liberálně-demokratická strana

Tato strana vzniká až v roce 1988. Obvykle je označována jako středová, až středo-levicová strana. Od roku 2007 je předsedou strany Nick Clegg, který současně zastává funkci vicepremiéra. Ve volbách v roce 2010 strana získala 57 křesel a vytvořila koalici s Konzervativní stranou. Strana ve svých statutech uvádí, že je zastáncem demokratické, svobodné a otevřené společnosti. Zároveň strana podporuje systém demokratické místní vlády, tedy podporují fungující správu na co nejnižší úrovni (Liberal Democrats 2013).

Pro volby v roce 1997 strana pod vedením Paddyho Ashdowna připravila program s názvem „*Make the Difference*“. Strana se v tomto programu nechala slyšet, že chce „navrátit vládu zpět do rukou lidu“ (Liberal democrats 1997). Liberálové slíbili, že pokud budou zvoleni, zajistí skotskou autonomii (Home Rule) vytvořením skotského parlamentu, který bude volen systémem poměrného zastoupení a bude mít možnost regulovat daň z příjmu.

Program pro volby v roce 2001 byl pojmenován „*Freedom, Justice, Honesty*“ (Liberal democrats 2001). Co se nezávislosti Skotska týče, je tento program lehce obohacený oproti předchozímu programu. Strana v programu prohlašuje, že Británie, ačkoliv prodělala změny systému, je stále ještě příliš centralizovaná. Liberálové proto slíbili, že podniknou kroky, které povedou k vytvoření federálního Spojeného království s nejnižší možnou úrovní správy, což pomůže k vytvoření silnější demokracie ve Spojeném království. V případě, že by byli zvoleni, se zavázali dát větší pravomoci regionům a národům. Společně s tím jak se dle liberálů Británie tehdy postupně proměňovala ve federální stát, liberálové slíbili posílení pravomocí skotského parlamentu. Jedna

z těchto pravomocí tak zřejmě¹² měla být možnost vypůjčit si finanční prostředky na investice přímo z burzy (trhu), avšak tato možnost měla podléhat podobným pravidlům, kterými se řídila centrální vláda (Liberal democrats 2001).

Pro následující volby v roce 2005 strana vydala program „*The Real Alternative*“. V něm se zavazují k posílení a zlepšení demokratického systému Spojeného království. Liberální demokraté ve vládě Skotska budou pokračovat v implementaci systému jednoho přenosného hlasu pro lokální (místní) volby, který umožní radním skutečnou reprezentaci svých obcí. Dále strana oznámila, že hodlá tento, podle ní férový systém, zavést pro všechny lokální volby v Británii a ve Sněmovně reprezentantů, ve skotském parlamentu i v Národním shromáždění Walesu (Liberal democrats 2005: 16-17). Liberální demokraté taktéž uvedli, že byli vedoucí silou zasazující se o devoluci pro Skotsko, Wales a Severní Irsko. A proto budou i nadále usilovat o posílení role parlamentu ve Skotsku (Liberal democrats 2005: 16-17).

Program pro volby konající se v roce 2010 nesl název „*Change that Works for You*“. V tomto programu strana ve spojení s nezávislostí Skotska opět upozorňuje na to, že zvýší pravomoci skotského parlamentu. Zároveň strana v programu slibuje, že omezí moc ústřední vlády. Liberální demokraté se totiž zasazovali o to, aby místní daň byla využita v dané lokalitě. V další části programu liberální demokraté hlásají, že i nadále hodlají pokračovat na decentralizování moci napříč Británií. V tomto programu se strana zavázala k implementaci doporučení Calmanovy komise, aby skotský parlament měl větší pravomoci a odpovědnost. Dále liberálové chtěli prosadit nahrazení stávající Barnettovy formule¹³ novou formulí, která by zohledňovala potřeby jednotlivých regionů, tato nová formule měla být schválena Finanční komisí národů. Dle liberálních demokratů napětí mezi Labour party a SNP značně oslabilo

¹² Tento návrh se nachází v naprosto odlišné části programu, je tudíž možné se pouze domnívat, že tomu tak je.

¹³ Barnettova formule je systém, který stanovuje veřejné výdaje pro Skotsko, Wales a Severní Irsko. Systém je pojmenovaný po svém vynálezci, Joelu Barnettovi, který jej vymyslel v sedmdesátých letech minulého století (Shepherd 2014).

decentralizované uspořádání ve Skotsku. Toto jednání vedlo ke zbytečným a nerozumným finančním sporům (Liberal democrats 2010: 87-93).

3.4 Skotská národní strana

Skotská národní strana vznikla v roce 1934, a to sloučením radikálnější *Národní strany Skotska (National Party of Scotland)*, která vznikla v roce 1928, a umírněné *Skotské strany (Scottish Party)*, ta vznikla v roce 1932. Celek SNP je vnímán jako nejvýznamnější nacionalistická politická strana ve Skotsku (Dančák; Fiala 1999: 38). Jejím současným lídrem je Nicola Sturgeon, která stranu vede od listopadu 2014, převzala tak místo po A. Salmondovi. Ve všeobecných volbách v roce 2010 SNP obsadila 6 křesel.

Vzhledem k tomu, že dle stanov strany je hlavním zájmem SNP právě nezávislost Skotska, je tak logické, že se tato strana věnuje tématu nezávislosti Skotska ve svých programech nejintenzivněji ze všech zmíněných politických stran (SNP 2015: 1).

Programem z roku 1997 pojmenovaným „*Yes we can*“ SNP propaguje nezávislé Skotsko. Velká část programu je zaměřena na hypotetické uspořádání, které by nastalo, pokud by Skotsko bylo nezávislým státem. V kapitole „*A Scotland for all her People*“ uvádí SNP několik slibů, které by vyplnila, pokud by se Skotsko stalo nezávislým. Rozhodla jsem se uvést jen některé prohlášení SNP a to ta, která se zdála být nejzajímavější. SNP zde slibuje například psanou ústavu, kterou by lid schválil v referendu, a dále slibuje vytvoření jednokomorového parlamentu, který by zastával ve Skotsku funkci, dle názoru SNP, zastaralé Sněmovny lordů (SNP 1997: 10). SNP dále v manifestu 1997 prohlásila, že pokud získá většinovou podporu ve volbách, zahájí okamžitá jednání o nezávislosti Skotska s vládou Spojeného království. Zároveň s těmito jednáními by také SNP iniciovala jednání s EU o podmínkách pro nezávislou reprezentaci. (SNP 1997: 9).

V programu pro volby v roce 2001 se SNP zavázala, že její kandidáti vyvinou co největší úsilí, aby referendum o nezávislosti mohlo proběhnout co nejdříve. Ani v tomto programu nezávislost Skotska tak není marginálním tématem. Podle BBC je v tomto programu nezávislost prezentována jako klíč k budoucí prosperitě Skotska (BBC 2001). SNP například slíbila, že bude vystupovat proti všem proti Skotsku zaměřeným právním předpisům a opatřením, která budou projednávána ve Westminsteru. Zároveň se strana zavázala k tomu, že každý člen SNP ve Westminsteru se bude snažit o posílení pravomocí skotského parlamentu a zároveň bude prosazovat nezávislost Skotska (SNP 2001: 2). SNP v programu tvrdila, že Londýn nikdy nebude schopný realizovat to, za čím si SNP stojí (jaké hodnoty propaguje), a to, co Skotové žádají. Proto SNP po volbách v roce 2001 hodlala tento přístup změnit. Jako jeden z příkladů své vize pro nezávislé Skotsko strana uvádí zavedení demokratické psané ústavy nebo zachování královny Velké Británie jako hlavy státu. SNP také počítala například se zavedením systému poměrného zastoupení, a to ve všech úrovních správy (SNP 2001: 4-6). Zároveň bych chtěla zdůraznit, že se SNP na rozdíl od konzervativců staví pozitivně k členství v EU, což zmiňuje například právě v tomto programu (SNP 2001: 14-15).

Jádrem programu SNP pro volby v roce 2005 je opět nezávislost Skotska. V programu s názvem „*If Scotland matters to you make it matter in May*“ se SNP, co se nezávislosti týče, orientuje především na Norsko, na němž demonstrovuje své vize. Norsko v tomto programu slouží jako příklad státu, který v roce 2005 oslavil sté výročí své nezávislosti. Dle SNP je Norsko „*přibližně stejně velký stát jako Skotsko. Ale je to jedna z nejbohatších zemí na světě*“ SNP tedy nevidí důvod, proč by Skotsko nemohlo dosáhnout stejných kvalit jako právě Norsko (SNP 2005: 4). Strana se zaměřuje převážně na zdroje ropy, nacházející se nedaleko od Skotska, které by pro Skotsko znamenaly velkou perspektivu z ekonomického hlediska. Tentokrát se SNP nezaměřuje tak důrazně na situaci, která by nastala uvnitř Spojeného království, ale zaměřuje se spíše na svou potenciální pozici v mezinárodních organizacích a mezinárodním systému.

SNP se v tomto programu zavázala k následujícím krokům týkajících se nezávislosti. *„Vláda SNP bude vždy prosazovat mezinárodní právo. Jsme přesvědčeni, že válka v Iráku byla nezákonná a budeme vždy oponovat válkám, které budou vedeny bez mezinárodní právní autority. Zajistíme, aby se Skotsko podílelo na mezinárodních mírových a humanitárních misích. Pokud se bude jednat o otázky zachování míru a bezpečnosti, Skotsko se vždy připojí k mezinárodnímu společenství¹⁴“*, zároveň SNP slíbila například podporu reformy mezinárodních obchodních organizací, která by měla vést k vytvoření rovnějších podmínek mezi bohatými a chudými zeměmi (SNP 2005: 18).

Program pro volby v roce 2010 SNP pojmenovala *„Elect a local champion“*. Nezávislosti Skotska jsou v tomto programu věnovány dvě až tři kapitoly z celkových šesti. Jistě není nijak překvapující, že i v tomto programu se strana věnuje lokální politice. Jako regionální strana se tak v programu zaměřuje na priority svého regionu a v tom se liší od výše uvedených stran a jejich programů. V případě tohoto programu se SNP neuchyluje ke slibům tolik jako ostatní strany, ale k tomu, co by případně mohli jako strana dokázat, pokud by jim byla svěřena moc.

SNP se zavázala k tomu, že bude usilovat o *„spravedlivé uplatňování Barnettovy formule¹⁵“* (SNP 2010: 11). Chtějí se tak odklonit od stávajícího modelu, kdy je Spojené království *„jak soudcem, tak porotcem ve věcech mezi devolučními vládami a Whitehall“* (SNP 2010: 11). Zároveň na stranách 17 -19 programu SNP uvádí příklady toho, jak by byla nezávislost prospěšná pro Skotsko samotné. *„S nezávislostí budeme schopni zaručit úspěšnější Skotsko s větší prosperitou pro obyvatele našeho národa...S nezávislostí bychom mohli odstranit obscénnost jaderných zbraní na březích Skotska a mohli bychom*

¹⁴ *„An SNP government will always uphold the rule of international law. We believe that the war in Iraq was illegal and we will always oppose wars waged without international legal authority.“ „We will ensure that Scotland makes her contribution towards international peacekeeping and humanitarian missions. We will join the world community where necessary to preserve peace and security“* (SNP 2005: 18).

¹⁵ Viz poznámku číslo 10.

reprezentovat sami sebe na předních místech v evropských tabulkách“¹⁶ (SNP 2010: 18).

Nejvýraznější část programu je poté strana 22. Tato část je součástí kapitoly „*Building a new partnership*“, která je zaměřena právě na nezávislost. Strana 22 obsahuje souvislý, žlutě zvýrazněný text, ve kterém nás SNP seznamuje s tím, jak by vypadaly vztahy mezi Velkou Británií a Skotskem, pokud by Skotsko bylo nezávislou zemí. Nezávislost v pojetí SNP „*je o aktualizaci vztahu mezi Skotskem a Anglií. Jejím posláním je vytvoření nového a rovného partnerství- sociální unie by tak nahradila stávající politickou unii. Skotsko a Anglie by sdíleli stejného panovníka i měnu a stejně jako členové Evropské Unie by přijali politiku otevřených hranic, sdílených práv, volného trhu a extenzivní spolupráce*“¹⁷ (SNP 2010: 22). Velký rozdíl oproti situaci v roce 2010 by podle SNP nastal v rozhodování některých témat právě ve Skotsku. Skotsko by tak mohlo podle představ SNP rozhodovat o všech zásadních otázkách, ne jen o některých (SNP 2010: 22). Podle slov SNP je Parlament ve Westminsteru zdiskreditován a také až příliš často rozhoduje proti zájmům lidu Skotska. V programu pro volby v roce 2010 SNP tvrdila, že již nechce být součástí selhávajícího systému, a rádi by se tak sami chopili problémů, které se dotýkají Skotska (SNP 2010: 22).

3.5 Vystupování politických stran

Ve volbách v roce 1997 zvítězila Labour Party. Toto vítězství bylo připisováno zejména charismatickému Tonymu Blairovi a jeho propracované

¹⁶ „*With independence we will be able to deliver a more successful Scotland, with greater prosperity for the people of our nation. With independence, we can remove the obscenity of nuclear weapons from Scotland's shores and represent ourselves at the top table in Europe*“ (SNP 2010: 18).

¹⁷ „*Independence is about updating the relationship between Scotland and England. It is about creating a new partnership of equals – a social union to replace the current political union. Scotland and England will share the same Queen, the same currency and as members of the EU there will be open borders, shared rights, free trade and extensive co-operation. The big difference will be that instead of only deciding some issues here in Scotland, independence will allow us to take decisions on all the major issues. That is the reality of independence in this interdependent World*“ (SNP 2010: 22).

kampani. Konzervativci tak oproti labouristickým 419 křeslům získali pouhých 165 křesel, což bylo obecně považováno za velké zklamání a propad. Hlavním tématem, které koresponduje s tématem této práce, a které bylo jedním z neočekávanějších kroků po volbách v květnu 1997, bylo konání referenda o devoluci ve Skotsku.

Co se vystupování Konzervativní strany týká, strana dodržela konformitu, a naplnila tak chování, které předslala ve svém volebním programu. Tedy udržení pospolitosti unie. Strana vystupovala v souladu se svými hodnotami, avšak referendum proběhlo řádně, a tak jej strana musela respektovat. 30. srpna 1997, již bývalý premiér, John Major například varoval, že devoluce uškodí byznysu (podnikání) a tím i skotskému lidu. Zároveň Major pohrozil, že by mohlo dojít ke zvýšení daní pro Skoty a nastínil i možnost rozpadu Spojeného království. William Hague, který byl nástupcem Johna Majora, rovněž podpořil strategii, kterou si konzervativci vytyčili ve svém programu. V rozhovoru pro BBC dal najevo, že pokud bude skotský parlament takovým fiaskem, o čemž byl Hague dle svého vyjádření přesvědčen, že bude, mohli by toryové usilovat o jeho zrušení. Dva týdny před tímto vyjádřením však Hague v rozhovoru pro *Radio 4* zpochybnil tento silně negativní postoj, když uvedl, že pokud bude v referendu rozhodnuto pro devoluci, bude to strana muset respektovat (BBC 1997a). Zde se tedy projevuje typický znak Konzervativní strany Spojeného království, tedy to, že strana většinou není iniciátorem revolučních politik a výrazných změn, ale pokud je téma nastoleno, strana se snaží o udržení mezí a neposouvání hranic dále. V tomto případě by tak souhlasila s výsledky referenda a neprotestovala by tak proti hlasu lidu, ale pokud by měla jednat podle svých představ, již by toto téma nerozšiřovala- neudělovala větší pravomoci atp.

Po drtivé porážce konzervativců se labouristé ujali vlády. Během let 1997-1999 probíhaly přípravy předcházející splnění slibu, vytvoření decentralizovaných orgánů. Labouristé splnili slib, který dali lidem ve svém manifestu 1997, a pro který jej velká část voličů zvolila. Když v listopadu 1998 vstoupil v platnost zákon o Skotsku, kterým byl zřízen parlament Skotska, jehož

první zasedání proběhlo v květnu 1999, bylo již nezpochybnitelné, že labouristé dostali svému závazku a prosadili tak devoluční uspořádání (The National Archives 2015: 1).

Liberální demokraté v těchto volbách se 46 křesly obsadili třetí místo. Strana se mezi lety 1997 až 1999 v záležitostech týkajících se nezávislosti Skotska profilovala směrem, který si vytyčila. Lze to poukázat například na výpovědích Paddyho Ashdowna, který se pro BBC před referendem v roce 1997 vyjádřil takto: „*Máte-li odvahu dát Skotsku pravomocný parlament - skutečný hlas v Evropě, který bude bojovat za skotské zájmy - pak napomůžete nejen sobě, ale zasadíte se i o lepší vládu pro všechny z nás ve Velké Británii*“¹⁸ (BBC 1997b). V tom samém rozhovoru také Ashdown vyzval ostatní strany, aby se shodly na tom, že jedním z prvních kroků parlamentu Skotska, by mělo být zavedení poměrného zastoupení ve volbách městských rad, což bylo také uvedeno ve volebním programu.

SNP, která v těchto volbách získala 6 křesel, zčásti naplnila svá předsevzetí. Sebevědomé myšlenky na nezávislost Skotska se ukázaly jako velmi předčasné, avšak tato strana, která téma nezávislosti Skotska nastolila, se tak zasadila o pokrok. Posunem vpřed tak jistě bylo dosažení vytvoření parlamentu Skotska, nebylo ale dosaženo nezávislosti. To znamená, že nebylo možné nastolit situaci, ke které se SNP ve svém manifestu vyjadřovala, tedy k případnému uspořádání po získání nezávislosti. V roce 1999 se SNP stala opoziční stranou po prvních volbách do parlamentu Skotska. I nadále SNP věřila v nezávislost Skotska, což je možné dokázat na vyjádření Johna Swinneyho, tehdejšího zástupce lídra strany a na budoucích programech strany. V roce 1999 se Swinney vyjádřil ke komplikacím, které neumožňují uspořádání referenda o nezávislosti podle SNP. Podle Swinneyho jednou z překážek je, že v čele Skotska stála v této

¹⁸ "If you have the courage to give Scotland a powerhouse Parliament - a real voice in Europe, fighting for Scottish interests - then you will be striking a blow not just for yourselves but for better government for all of us in the UK" (BBC 1997b).

době Labour Party, SNP tak dle Swinneyho měla Labour Party porazit ve volbách do parlamentu Skotska, aby mohla iniciovat referendum dle svých požadavků a představ. Druhou překážkou pak mělo být budování sebevědomí uvnitř Skotska. Swinney také v období před volbou nového lídra strany, kde kandidoval, uvedl, že chce, „aby SNP ve všech budoucích volbách stanovila důvody pro nezávislost Skotska, aby vydávala přesvědčivé argumenty o tom, proč by Skotsko mělo být lepší zemí, pokud bude nezávislé“¹⁹ (BBC 2000). Tímto výrokem tak byla alespoň potvrzena strategie vytyčená v programu.

V roce 2001 volbám opět dominovala Labouristická strana se získanými 413 křesly. Jednalo se o volby s nejnižší volební účastí od roku 1918 (House of Commons Library 2001: 6). Co se programu labouristické strany v kontextu nezávislosti Skotska týče, prodělal od předešlých voleb výraznou změnu. Devoluce a tedy větší autonomie pro Skotsko nebyly tentokrát pro stranu prioritou. Dominantní po volbách v roce 2001 byla především politika týkající se invaze do Afghánistánu a války v Iráku. Tony Blair v čele labouristů podporoval George Bushe v jeho politice právě v období mezi volbami 2001 a 2005. Válečná politika se tak stala téměř zásadním tématem a snahy labouristů podporovat decentralizaci tak byly díky konfliktům v Iráku a Afghánistánu značně upozaděny (Parkinson 2010). Toto období lze tak nazývat tzv. hluchým obdobím, co se devolučních snah týká.

Konzervativci v těchto volbách skončili na druhém místě se 166 křesly. Liberální demokraté získali 52 křesel, jednalo se tak o jejich největší úspěch od roku 1929. SNP s pěti křesly skončila na čtvrtém místě (House of Commons Library 2001: 6). Obecně lze konstatovat, že období mezi volbami v roce 2001 a 2005 bylo z hlediska devolučních procesů obdobím hluším. To, že nebyla vyvíjena téměř žádná iniciativa týkající se devoluce ve Skotsku tak mohlo být dáno tím, že SNP v roce 2000 opustil Alex Salmond. SNP tak potřebovala najít lídra, který by se nezdráhal prezentovat své i stranické myšlenky podobně jako

¹⁹ „What I want the SNP to do is to go into every election in the future, setting out the case for Scottish independence, putting out persuasive and convincing arguments as to why Scotland would be a better country under independence“(BBC 2000).

Salmond (BBC 2004). Po návratu Salmonda zpět do funkce lídra strany v roce 2004 se SNP opět stala iniciátorem témat týkajících se devoluce, aktivita probíhala především na regionální úrovni, tedy v parlamentu Skotska, viz níže. Vzhledem k tomu, že ostatní ze stran, tedy konzervativci, labouristé i liberální demokraté většinou reagují na témata nastolená jinými stranami, nebyl v tomto období žádný podstatný impulz k tomu, aby se strany vyjadřovaly, a tedy reflektovaly iniciativu stran menších, v tomto případě SNP. Situace ohledně rozšiřování pravomocí ve vztahu ke Skotsku tak více méně zůstala neměnná. Samotné programy stran pro všeobecné volby v roce 2001 byly, co se týče nezávislosti Skotska, strohé a žádné větší změny se tak v tomto období neudály.

V období po všeobecných volbách v roce 2005 začalo být téma nezávislosti Skotska znovu aktuální. První místo ve volbách zaujala opět Labour party, avšak s 355 křesly, což znamenalo ztrátu 58 křesel oproti výsledku z předešlých všeobecných voleb (The Electoral Commission 2015b). Popularita strany tak značně poklesla. Obecné sliby týkající se nezávislosti Skotska v programu labouristů z roku 2005 zahrnovaly, jak již bylo výše zmíněno, především shrnutí toho, co již labouristé v odvětví decentralizace dokázali. Jasně formulovaný slib byl pouze závazek rozšířit decentralizaci. Nic takového ovšem labouristé sami neiniciovali, tedy alespoň ne na celobritské úrovni. Co je naopak nutné hodnotit kladně v souvislosti s devolučními snahami, je role lokální odnože strany. Skotská Labour party s podporou skotských konzervativců a liberálních demokratů (tři hlavní opoziční strany v parlamentu Skotska) iniciovala zřízení nezávislé komise, která by přezkoumala devoluci ve Skotsku (Calmanova komise). Zároveň opozice v čele s labouristy vyzvala členy Parlamentu Spojeného království a strany Spojeného království, aby se připojily k podpoře tohoto návrhu (Holden 2010: 6). Tyto tři opoziční strany tak reagovaly na uvedení kampaně SNP *National Conversation*, která mimo jiné zahrnovala návrh na uspořádání referenda a tedy osamostatnění se. V reakci na novou kampaň tyto tři opoziční strany vydaly společné prohlášení, ve kterém vyjádřily svůj nesouhlas s vydáním Bílé knihy ze strany SNP, obsahující například návrh na

uspořádání referenda (Taylor 2007). Během podzimu 2007 probíhala jednání stran, které podporovaly setrvání Skotska v unii. 6. prosince 2007, pak tyto pro-unionistické strany představily svůj návrh na vytvoření nové agendy pro Skotsko.

Wendy Alexander, lídr Labour party ve Skotsku, uvedla návrh na vytvoření nezávislé komise (Holden 2010: 6-7). Anabel Goldie, vůdce konzervativců ve Skotsku se k tomuto návrhu vyjádřila následovně. *„Tato trojstranná dohoda je významná. Posílení decentralizace a zároveň upevňování pozice Skotska v rámci Spojeného království není jen čestný, ale velmi důležitým závazkem“*²⁰ (Holden 2010: 7). Lídr skotských liberálních demokratů, Nicol Stephen, reagovala takto: *„Je správné nazývat tento den historickým dnem. Liberální demokraté upřednostňují svěřeni dalších pravomocí a lepší, efektivnější Parlament. Myslíme si, že by to vedlo k silnějšímu Skotsku v silnějším Spojeném království. Během několika posledních let jsme byli jedinou stranou, která bojuje za více pravomocí pro Parlament, ale odmítání nezávislosti. Je to již 10 let, od schválení zákona o Skotsku 1998, a teď je ten správný čas, abychom se pokusili získat tyto nové pravomoci“*²¹ (Holden 2010: 7-8).

Všechny tři opoziční strany tímto potvrdily to, co si vytyčily v programech. Tedy snahu o zavedení více decentralizované moci pro Skotsko, zároveň však i nadále propagovaly setrvání v unii. V lednu 2008 pak vyjádřila svůj souhlas se zřízením komise i Vláda Spojeného království. Zřízení samotné komise oznámil státní tajemník pro Skotsko Des Browne v písemném prohlášení, které bylo určeno Sněmovně, a to 25. března 2008 (Holden 2010: 8-9).

Co se týče SNP, ta v roce 2007 získala nejvíce křesel ve volbách do parlamentu Skotska a to téměř po 80 letech od svého založení (BBC 2007;

²⁰ *„This tripartite agreement is significant. Strengthening devolution while continuing to secure the position of Scotland within the United Kingdom is not just an honourable but a highly important commitment“* (Holden 2010: 7).

²¹ *„It is right to call this an historic day. Liberal Democrats favour the conferral of more powers and a better, more effective Parliament. We think that that would lead to a stronger Scotland in a stronger United Kingdom. Over the past few years, we have been the only party campaigning for more powers for the Parliament but rejecting independence. It is 10 years since the passage of the Scotland Act 1998, and now is the right time to consider gaining those new powers“* (Holden 2010: 7-8).

Mitchell, Bennie, Johns 2012: 1). V květnu 2007 byl zvolen prvním ministrem Skotska Alex Salmond. Salmondovým vítězstvím tak byla započata další éra pokusů o získání nezávislosti. Když později v roce 2007 Salmond a jeho SNP spustili kampaň s názvem *National Conversation*, labouristé byli jednou z hlavních stran v parlamentu Skotska, které stály proti (viz výše). Náměstkyně prvního ministra, Nicola Sturgeon se k dohodě tří opozičních stran o zřízení nezávislé komise vyjádřila 11. prosince 2007 následovně. „*I když vítáme jakýkoli příspěvek k národní konverzaci, litujeme, že Parlament souhlasil s vytvořením komise, která záměrně vylučuje nezávislost, tedy favorizovanou možnost nejen největší strany v parlamentu, ale i podstatné části skotského lidu. Národní konverzace umožňuje všem lidem po celém Skotsku říci svůj názor na to, zda by Komise měla omezit debatu na elitu, která se snaží diktovat, co může a nemůže být projednáno*“²²(Holden 2010: 8).

SNP tedy opět potvrdila roli strany, která nastoluje témata. Tím, že představila svoji novou kampaň *National Conversation*, tak opět otevřela novou debatu, která podnítila jednání, která prosákla až na úroveň Westminsteru. I přesto, že tyto události probíhaly zejména na skotské úrovni, považují je za velmi důležité ve spojení s tématem nezávislosti Skotska. Právě návrhy vydané Calmanovou komisí byly součástí programů politických stran před všeobecnými volbami v roce 2010.

Všeobecné volby v roce 2010 byly zlomovým okamžikem pro budoucnost Skotska. Na prvním místě v těchto volbách stanula Konzervativní strana, která tak ukončila sérii vítězství labouristů, jež vyhráli ve volbách ve třech po sobě jdoucích obdobích. V čele s Davidem Cameronem, který konzervativce vede od roku 2005, strana opět získala voliče na svou stranu, a s počtem 307 křesel tak

²² „*Before I conclude, it is worth my contrasting the inclusive, open and wide-ranging nature of the national conversation with the constitutional commission that is proposed by the main Opposition parties. Although we welcome any contribution to the national conversation, we regret that the Parliament has agreed to establish a commission that deliberately excludes independence—not just the favoured option of the largest party in the Parliament, but the favoured option of a substantial proportion of the Scottish people. The national conversation lets all people across Scotland have their say, whereas the commission would restrict debate to an elite few and seek to dictate what could and could not be discussed.*“ (Holden 2010: 8).

zaujala první pozici (The Electoral Commission 2015a). Konzervativci však nezískali celkovou většinu, což vedlo k *zablokování* parlamentu. Následně však byla vytvořena první koalice od dob druhé světové války složená z konzervativců a liberálních demokratů, těm ve volbách patřila třetí pozice (Jamieson; Leach 2010).

Konzervativci s novou pragmatickou strategií naplili větší část svých předsevzetí například vyjádřením podpory dokumentu *Scotland Bill*. Tento dokument byl ve sněmovně představen státním tajemníkem pro Skotsko Michaelem Moorem v listopadu 2010. Dokument primárně pojednává o rozšíření decentralizovaných pravomocí Skotska, jedná se tak o rozšíření dokumentu *Scotland Act 1998* také na základě doporučení stanovených Calmanovou komisí (Government digital service 2010). Konzervativci tak podporou tohoto dokumentu potvrdili svá vyjádření z volebního programu, že se zasadí o implementaci doporučení Calmanovy komise a udělí parlamentu Skotska větší pravomoci.

Dalším důležitým gestem, kterým konzervativci, a především David Cameron jako premiér, potvrdili své pro devoluční snahy, bylo podepsání dohody mezi Davidem Cameronem a Alexandrem Salmondem, tzv. Edinburghské dohody. Jednání předcházející této dohodě trvala téměř osm měsíců. Zřejmě nejdůležitějším bodem této domluvy bylo povolení konání referenda, které se mělo konat na podzim roku 2014²³ (Government digital service 2012).

David Cameron tuto dohodu okomentoval následovně: *„Dohoda otevírá novou cestu, na které bude nastolena hlavní otázka: samostatné Skotsko, nebo Spojené království? Já se stavím velmi pozitivně k možnosti Spojeného království...Na lidu Skotska nyní závisí historické rozhodnutí. Samotná budoucnost Skotska závisí na jejich verdiktu. Je to důležité. Tato dohoda přináší*

²³ Je důležité podotknout, že dodatkem č. 30 k dokumentu *Scotland Act 1998* byla Holyroodu přiznána dočasná pravomoc uspořádat referendum (Carrell; Watt 2012).

referendum lidu“²⁴ (Government digital service 2012). Z tohoto vyjádření lze tedy chápat, že Cameron sice svolil ke konání referenda, avšak stále zastává konzervativní postoj, který se přiklání k zachování unie. Konzervativci tedy dostáli svým závazkům a zároveň zachovali tradiční postoje. To lze také demonstrovat na jejich participaci v kampani *Better together*, která se zasazovala o propagaci názoru setrvání v unii a byla tak proti nezávislosti Skotska. Jako dobrý příklad může posloužit i projev Davida Camerona, kde premiér vyjmenoval některé z potenciálních důsledků nezávislosti Skotska, které se týkaly především ekonomiky, zahraniční a bezpečnostní politiky. Cameron zde také ale přislíbil rozšíření pravomocí pro Skotsko, bude-li v referendu rozhodnuto, že Skotsko zůstane součástí unie (The Guardian 2014).

Co se vystupování Labour party týká, navzdory tomu, že značně klesla popularita strany po jejím třináctiletém období vlády, se i labouristům podařilo prosadit některé z cílů, které se vytyčila, avšak za pomoci ostatních stran. Příkladem toho může být například také Scotland Act 2012, kde byly implementovány některé z doporučení Calmanovy komise, zejména pak rozšíření pravomocí v oblasti daňové. Calmanova komise byla zřízena v roce 2008 právě za vlády labouristů²⁵, jedná se tedy o přičinění strany na implementaci doporučení, a tím pádem na dokumentu *Scotland Bill*, potažmo *Scotland Act 2012*. Strana s počtem 258 křesel skončila na celkově druhém místě (The Electoral Commission 2015a). V programu pro volby v roce 2010 sice podporovali model decentralizace, podpora plné nezávislosti však v programech zmiňována nebyla, tudíž na základě vystupování strany lze vydedukovat jejich nesouhlas s rozpadem unie. Labouristé byli také jednou ze tří hlavních politických stran participujících na kampani *Better Together* před referendem o nezávislosti Skotska. Alistair Darling, člen Labour Party, stál v čele této kampaně. V červnu 2013 Darling přednesl na konferenci skotské konzervativní

²⁴ *It paves the way so that the biggest question of all can be settled: a separate Scotland or a United Kingdom? I will be making a very positive argument for our United Kingdom...It is now up to the people of Scotland to make that historic decision. The very future of Scotland depends on their verdict. It is that important. This agreement delivers the people's referendum* (Government digital service 2012).

²⁵ Viz výše

strany několik důvodů (jako příklad lze uvést jeho kritiku adresovanou SNP, která plánovala zachování libry v nezávislém Skotsku) proč by Skotsko (SNP) nemělo usilovat o vystoupení z unie (BBC 2013).

Liberální demokraté v těchto volbách s 57 křesly skončili na celkově třetím místě a utvořili koalici s Konzervativní stranou (The Electoral Commission 2015a). Tato strana taktéž podporovala dokument *Scotland Bill*, následně i *Scotland Act 2012*, který byl schválen v době jejího koaličního partnerství s Konzervativní stranou. Allan Reid, liberální demokrat a člen parlamentu o tomto dokumentu řekl, že „*se jedná o podstatnou událost v procesu decentralizace*“²⁶ (BBC 2011).

Výraznou roli za liberální demokraty sehrál také Michael Moore, již výše zmíněný představitel dokumentu *Scotland Bill*. Michael Moore jako státní tajemník pro Skotsko také vyjednával podmínky Edinburské dohody, což dokazuje pro aktivní přístup liberálních demokratů k devoluci týkající se Skotska (Liberal Democrats 2015). Co se participace strany na samotném referendu o nezávislosti Skotska týká, strana podporovala kampaň *Better Together*, která podporovala status quo, tedy aby Skotsko zůstalo součástí unie. V květnu 2014 v Edinburghu předseda strany Nick Clegg oznámil, že pokud by v referendu o nezávislosti Skotska byla nezávislost zamítnuta, liberální demokraté by zaručili více pravomocí pro Holyrood (BBC 2014a). Zde je tedy možné poukázat na to, že liberální demokraté jsou rozhodnutí podporovat proces devoluce i nadále, nepodporovali však nezávislost jako takovou, což je v souladu s programem strany.

Skotská národní strana, která v těchto volbách získala 6 křesel a skončila tak na pátém místě, zaznamenala velký úspěch ve smyslu plnění devoluční agendy (The Electoral Commission 2015a). Největším úspěchem SNP bylo zřejmě vypsání referenda, které ale neskončilo tak, jak si strana představovala. Od počátku nastolení tohoto tématu, tedy nezávislosti Skotska, strana poprvé

²⁶ "substantial event in the process of devolution"(BBC 2011).

dostala možnost dostat svým předsevzetím. Z relativně malé regionální strany se tak stala strana, která má již pravidelně své místo v parlamentu a neustále se snaží o rozšíření decentralizovaných pravomocí pro Skotsko. Co se přístupu SNP k dokumentu Scotland Bill týče, nejednalo se o pozitivní postoj. SNP se snažila o získání maximální možné míry pravomocí, což v závislosti na jejích cílech hovoří ve prospěch strany, avšak dle vyjádření člena Labour Party Jamese Kellyho je možné tvrdit to, že strana prosazovala své politické zájmy na úkor obyvatel Skotska. To že se SNP snažila vytěžit ze situace maximum a snažila se vyjednat pro parlament Skotska co nejrozsáhlejší decentralizaci moci, mělo za následek prodloužení doby schválení tohoto dokumentu. SNP tak nakonec tento dokument podpořila, avšak argumentovala tím, že opatření obsažená v návrhu zákona pro Skotsko, nejsou vhodná. SNP požadovala například plnou fiskální autonomii, čehož nebylo dosaženo (The Scotsman 2011).

Velkým úspěchem pro SNP bylo podepsání Edinburghské dohody premiérem Davidem Cameronem a prvním ministrem Skotska, Alexem Salmondem. Tato dohoda byla dokumentem, který potvrzoval dosažení cíle, který si SNP vytyčila již na svém počátku a otevírala tak nové možnosti Skotsku jako takovému. Edinburghská dohoda stanovila, že v referendu bude položena jediná otázka. SNP se snažila prosadit možností dvou otázek, přičemž druhá otázka se měla týkat tzv. *devo-max*, tedy maximální možné míry devoluce, což v tomto případě znamenalo plnou fiskální autonomii, tento návrh se v tomto případě však nepodařilo prosadit (Scotsman 2015). Je tedy evidentní, že SNP se snažila dostat svým závazkům a opět potvrdila svou roli v systému stran, tedy roli menší strany, která však neustále nastoluje nová témata a snaží se je prosazovat.

Straně však nebyla poskytnuta možnost naplnit svůj program tak, aby mohla uplatnit potenciální uspořádání nezávislého Skotska. Je však otázkou, zda mohla SNP tuto možnost ovlivnit, například zvolením jin strategie, tato úvaha však není součástí této práce.

Před referendem o nezávislosti Skotska SNP byla hlavní stranou participující na kampani Yes Scotland, i zde tedy vidíme aktivitu podporující nezávislost Skotska. I přes pro SNP nepříznivý výsledek referenda strana vyvinula snahu, aby nezávislosti bylo dosaženo. Již v Edinburghské dohodě však bylo stanoveno, že ať už se lid vysloví pro nebo proti nezávislosti Skotska, budou obě strany toto rozhodnutí respektovat.

4 ZÁVĚR

I přes velký úspěch, kterého se SNP podařilo dosáhnout, tedy uspořádání referenda nebyla jejich vize naplněna. Ve svém manifestu pro všeobecné volby v roce 2015 však strana, kterou od rezignace Alexandra Salmonda vede Nicola Sturgeon, i nadále prosazuje myšlenku osamostatnit se. Jako prvořadý závazek si SNP však vytyčila splnit sliby, ke kterým se SNP zavázala v průběhu kampaně před referendem (SNP 2015: 10). Pro ostatní strany zamítavý postoj občanů hlasujících v referendu znamená to, že se mohou zabývat, alespoň dočasně, jinými tématy. Na druhou stranu, jak je zmíněno výše, některé ze stran (např. konzervativci, liberální demokraté) se zavázaly k rozšíření decentralizované moci ve prospěch Parlamentu Skotska, což může znamenat, že i nadále bude možné najít toto téma ve volebních programech, jinak by strany mohly přijít o některé ze svých, převážně skotských, voličů. SNP však bude zřejmě i nadále sehrávat výraznou roli strany, která nastoluje témata. Poté co SNP neobhájila svůj hlavní zájem, tedy zisk nezávislosti, bude zřejmě trvat několik let, než bude schopna znovu usilovat o nezávislost, potažmo uspořádání dalšího referenda.

Hlavním cílem této práce bylo odpovědět na otázky, které jsem si v úvodu vytyčila. Ve třetí kapitole této práce jsem za pomoci důkladného prostudování politických programů mohla vytvořit stručný a srozumitelný přehled toho, do jaké míry se strany ve svých programech vyjadřovaly k otázce nezávislosti Skotska. V prvních analyzovaných programech z roku 1997 tak bylo možné nalézt relativně obsáhlé zmínky o devolučním uspořádání. Zejména se tomuto tématu věnovala Labour party, v jejímž čele stál charismatický Tony Blair. Ve druhých všeobecných volbách, kterými se v této práci zabývám, a kterými bylo započato druhé volební období labouristů, klesla v roce 2001 aktivita strany ohledně otázky decentralizovaných pravomocí pro Skotsko. Toto období neaktivity, především ze strany velkých politických stran (Konzervativní strany, Labouristické strany a Liberálně demokratické strany) je tak možné nazývat tzv. hluchým obdobím. Před všeobecnými volbami v roce 2005 se aktivita stran zaměřující se na nezávislost Skotska v politických programech opět o něco málo zvýšila. O to více překvapivá však byla v porovnání s programy aktivita stran a to především na lokální úrovni, tedy ve Skotsku. Tato situace tak navozuje

spoustu dalších otázek, jako například, zda proces devoluce nebyl posunut z úrovně britské na úroveň skotskou, což však není obsahem této práce.

V programech stran před všeobecnými volbami v roce 2010 výrazně vzrostl počet záměrů týkajících se nezávislosti Skotska, které strany do svých programů zařadily, v porovnání s předešlými roky. To bylo zapříčiněno především aktivitou SNP, která v roce 2007 vydala program pro volby do skotského parlamentu, kde slíbila uspořádání referenda. Poté co SNP tyto volby vyhrála, se strana neustále snažila o prosazování svých názorů a k přiblížení se ke svému dlouholetému cíli. Po volbách v roce 2010 tak byly uzavřené výše zmiňované dohody, jako příklad lze uvést Edinburghskou dohodu, která umožňovala konání referenda o nezávislosti Skotska. Pro shrnutí lze konstatovat, že nejvýraznější zkoumané volební programy, co se aktivity v oblasti nezávislosti Skotska týká, byly ty z roků 1997 a 2010.

Co se odpovědi na druhou otázku, která byla položena v úvodu práce, týká, ta byla zodpovězena v poslední podkapitole kapitoly č. 3. Tato podkapitola pojednávala o vystupování stran na veřejnosti. Úkolem bylo porovnat program strany s jejími skutečnými činy. Jako nejúspěšnější období z hlediska konzistentnosti programů stran a jejich vystupování hodnotím taktéž rok 1997 a následně rok 2010. V roce 1997, kdy se vlády chopili labouristé, splnili svůj závazek týkající se devolučního uspořádání. Bylo uspořádáno referendum, ve kterém se občané vyslovili pro vytvoření instituce parlamentu Skotska, tzv. Holyroodu. V následujících dvou, po sobě jdoucích všeobecných volbách, Labour party zaujímala první místo, co do počtu křesel, bohužel jejich aktivita zahrnující další decentralizaci značně poklesla. Nejednalo se však o velké odchýlení od programů, poněvadž ani programy nebyly nikterak bohaté, co se smýšlení o nezávislosti Skotska týče. V roce 2010, kdy se k moci dostali po relativně dlouhé době opět konzervativci, byla opět agenda plněna tak, jak bylo vytyčeno v programu, strany tak dodržely své sliby a jejich vystupování probíhalo v souladu s programem.

V průběhu tvorby této práce také vyvstalo několik otázek, které zůstaly nezodpovězeny, avšak bylo by zajímavé se jimi zabývat. Zajímavé by tak mohlo

být pokračování této práce, které by bylo zaměřené například na aktivitu stran v několika po sobě jdoucích volebních obdobích, tak jak tomu bylo u labouristů. Hlavní otázka by se mohla zabývat tím, zda je aktivita strany v daném směru politiky větší v prvním volebním období, a jak tomu je v dalších obdobích a proč. Jako další by mě pak velice zajímalo například rozšíření práce, které by se zabývalo tím, proč některé geografické celky usilují o nezávislost, kterou poté v referendu zamítnou, a proč právě referendum je tím zlomovým bodem, kdy si obyvatelé těchto zemí uvědomí, že si přejí zachovat status quo. Zároveň s tím by také bylo velmi zajímavé rozvinout úvahy dalším směrem, a to například, kde se rodí právě myšlenka generalizace, tedy toho, že si všichni přejí nezávislost (např. celé Skotsko). Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, které se bude i nadále vyvíjet, existuje mnoho možností, jak na tuto práci případně navázat.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Aitken, M. (2013). Better Together campaign refuse to work with UKIP in bid to keep Scotland part of union. *The daily record*. 5. 5. 2013

(<http://www.dailyrecord.co.uk/news/politics/better-together-campaign-says-theyre-1870822>, 24. 11. 2014).

BBC (1997a). *Hague Hints at Possible Devolution Reverse*.

(<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/news/08/0808/hague.shtml>, 23. 2. 2015).

BBC (1997b). *Ashdown Accuses the Tories of "Lies" in the Devolution Debate*.

(<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/news/08/0828/devo.shtml>, 23. 2. 2015).

BBC (2000). *Hopefuls clash on independence*.

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/926753.stm, 23. 2. 2015).

BBC (2001). *SNP launches manifesto*.

(http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/hi/english/scotland/newsid_1337000/1337011.stm, 23. 2. 2015).

BBC (2004). *Salmond launches leadership bid*.

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/3895575.stm, 11. 4. 2015).

BBC (2007). *Scottish elections 2007*.

(http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2007/scottish_parliament/html/region_99999.stm, 13. 4. 2015).

BBC (2011). *Scotland Bill passed by MPs in House of Commons*

(<http://www.bbc.co.uk/news/mobile/uk-scotland-13846330>, 24. 3. 2015).

BBC (2013). *Scottish Tory Party conference: Labour's Darling delivers pro-Union message* (<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-22810871>, 24. 3. 2015).

- BBC (2014a). *Scottish independence: Lib Dems 'guarantors' of more powers* (<http://www.bbc.com/news/27460832>, 24. 3. 2015).
- BBC (2014b). Scotland votes NO. (<http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>, 24. 11. 2014).
- BBC (2015a). *Devolution in Scotland*. (<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/briefing/history.shtml>, 15. 2. 2015).
- BBC (2015b). *Devolution debate this century*. (<http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/briefing/c20scot.shtml>. 2015).
- Black, Andrew (2013). Scottish independence: Bill to lower voting age lodged. *The BBC*. 12. 3. 2013 (<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-21741448>, 10. 3. 2015).
- Carrell, Severin; Watt Nicholas (2012). Alex Salmond hails historic day for Scotland after referendum deal. *The Guardian*. 15. 10. 2012 (<http://www.theguardian.com/politics/2012/oct/15/alex-salmond-scotland-referendum-deal>, 24. 3. 2015).
- Colins English Dictionary (2015). *Holyrood* (<http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/holyrood?showCookiePolicy=true>, 11. 3. 2015).
- Conservative Party (1997). *You can only be sure with Conservatives* (London).
- Conservative Party (2001). *Time for Common Sense* (London).
- Conservative Party (2005). *Conservative Election Manifesto* (London).
- Conservative Party (2010). *The Conservative Manifesto 2010* (London).
- Dawn, Brancati (2006). Decentralization: Fueling the Fire or Dampening the Flames of Ethnic Conflict and Secessionism? *International Organization* Vol. 60, s. 651-637.

Gellner, Ernest (2003). *Nacionalismus* (Centrum pro studium demokracie a kultury).

Government digital service (2010). *Moore publishes Bill to strengthen Scotland's future*. (<https://www.gov.uk/government/news/moore-publishes-bill-to-strengthen-scotlands-future>, 24. 3. 2015).

Government digital service (2012). *David Cameron signs historic deal granting Scottish referendum*. (<https://www.gov.uk/government/news/david-cameron-signs-historic-deal-granting-scottish-referendum>, 24. 3. 2015).

Hechter, Michael (1992). The Dynamics of Secession. *Acta Sociologica* Vol. 35 (No. 4), 267-283.

Heywood, Andrew (2008). *Politické ideologie* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Holden, Helen (2010). The Commission on Scottish Devolution – the Calman Commission. House of Commons Library. 2. 6. 2010 (www.parliament.uk/briefing-papers/SN04744.pdf, 24. 3. 2015).

Jamieson, Alastair; Leach, Ben (2010). David Cameron begins first coalition Cabinet since 1945. *The Telegraph*. 13. 5. 2010 (<http://www.telegraph.co.uk/news/politics/7718499/David-Cameron-begins-first-coalition-Cabinet-since-1945.html>, 24. 2. 2015).

Kohoutek, Jiří (1999). Skotská národní strana a skotský nacionalismus. In: Dančák, B., Fiala, P. a kol., *Nacionalistické politické strany v Evropě*, (Brno: Masarykova univerzita), s. 36 – 44.

Labour Party (1997). *New Labour Because Britain Deserves Better* (London).

Labour Party (2001). *Ambitions for Britain: Labour's manifesto 2001* (London).

Labour Party (2005). *The Labour Party Manifesto 2005; Britain forward not back* (London).

Labour Party (2010). *The Labour Party Manifesto 2010; A future fair for all* (London).

- Liberal Democrats (1997). *Make the Difference; The Liberal Democrat Manifesto 1997* (London).
- Liberal Democrats (2001). *2001 Liberal Democrat General Election Manifesto* (London).
- Liberal Democrats (2005). *The Real Alternative* (London).
- Liberal Democrats (2010). *Liberal Democrat Manifesto 2010* (London).
- Liberal Democrats (2013). About our party; Our constitution (<http://www.libdems.org.uk/constitution>, 29. 3. 2015).
- Liberal Democrats (2015). *Michael Moore MP* (http://www.libdems.org.uk/michael_moore, 24. 3. 2015).
- McGee, Robert, W (1994). Secession Reconsidered. *Journal of Libertarian Studies*. Fall 1994, Vol. 11, No. 1., s. 11-33.
- McLean, Iain (1996). *The Concise Oxford dictionary of Politics* (Oxford: Oxford University Press).
- Mitchell, James; Bennie, Lynn; Johns, Rob (2012). *The Scottish National Party: Transition to Power* (Oxford: Oxford University Press).
- Parkinson, Justin (2010). The rise and fall of New Labour. *The BBC*. 3. 8. 2010 (<http://www.bbc.com/news/uk-politics-10518842>, 11. 4. 2015).
- Paterson, Lindsay (1998). *A Diverse Assembly: The Debate on a Scottish Parliament* (Edinburgh University Press).
- Pavkovic, Alexandar (2001). Liberalism and secession: a few questions. *Centre for Applied Philosophy and Public Ethics*. 2001 (<http://www.cappe.edu.au/docs/working-papers/pavkovic1.pdf>, 21. 2. 2015).
- Rosůlek, Přemysl (2014). *Politický secesionismus & etické teorie. Allen Buchanan a jeho kritici* (Brno : Barrister & Principal).

Scottish government (2010). *Scotland's Future: Draft Referendum (Scotland) Bill Consultation Paper* (Scotland, Edinburgh).

Scottish National Party (1997). *The SNP Manifesto 1997* (Glasgow).

Scottish National Party (2001). *Heart of the Manifesto 2001* (Edinburgh).

Scottish National Party (2005). *If Scotlands Matters to You, Make it Matter in May* (Edinburgh).

Scottish National Party (2010). *Elect a local Champion; Manifesto 2010* (Edinburgh).

Scottish National Party (2015). *Constitution of The Scottish National Party* (<http://www.snp.org/sites/default/files/assets/documents/constitutionofthescottishnationalparty.pdf>, 29. 3. 2015).

Scottish National Party (2015). *Stronger for Scotland: SNP Manifesto 2015* (Edinburgh).

Scottish parliament (2013). *Scottish Independence Referendum Bill* (Scotland).

Shepherd, Jessica (2014). What is the Barnett formula and how does it work? *The Guardian*. 19. 9. 2014 (<http://www.theguardian.com/politics/2014/sep/19/what-is-barnett-formula-how-work-scotland-wales-northern-ireland>, 11. 3. 2015).

Sunter, Roland, M. (1976). The Rise of Scottish Nationalism in the Nineteenth Century. *International Review of Scottish Studies*. Vol. 6, s. 14–26.

Šanc, David, Ženišek, Marek a kol., (2008). *Commonwealth z perspektivy politické vědy* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Taylor, Brian (2007). Parties oppose independence paper. *The BBC*. 13. 8. 2007 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6944141.stm, 12. 3. 2015).

Taylor, Brian. (2012). Scottish independence: One million Scots urged to sign 'yes' declaration. *The BBC*. 25. 5. 2012 (<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18162832>, 24. 11. 2014).

The Electoral Commission (2015a). *2010 UK general election results* (<http://www.electoralcommission.org.uk/find-information-by-subject/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/uk-general-elections/2010-uk-general-election-results>, 24. 3. 2015).

The Electoral Commission (2015b). *2005 UK general election results* (<http://www.electoralcommission.org.uk/find-information-by-subject/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/uk-general-elections/2005-uk-general-election-results>, 24. 3. 2015).

The Guardian (2014). *David Cameron gives emotional speech to Scottish people – video*. (<http://www.theguardian.com/politics/video/2014/sep/15/david-cameron-emotional-speech-scottish-people-independence-video>, 24. 3. 2015).

The National Archives (2015). *Scotland Act 1998*. (http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/46/pdfs/ukpga_19980046_en.pdf, 12. 4. 2015).

The Scotsman (2011). *Scotland Bill: Parties split as SNP threatens to block transfer of powers* (<http://www.scotsman.com/news/politics/top-stories/scotland-bill-parties-split-as-snp-threatens-to-block-transfer-of-powers-1-2012089>, 24. 3. 2015).

The Scotsman (2015). *Key Topic: Devo Max* (<http://www.scotsman.com/scottish-independence/key-topic/devo-max/>, 23. 3. 2015).

Wood, John, R. (1981). *Secession: A Comparative Analytical Framework*. *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 14, s. 107-134.

Zenkner, P. (2014a). *Dopady skotského referenda: EU, NATO, OSN. Euroskop*. 18. 9. 2014 (<https://www.euroskop.cz/46/24632/clanek/dopady-skotskeho-referenda-eu-nato-osn>, 24. 11. 2014).

Zenkner, P. (2014b). *Obě strany už útočí na city. Euroskop*. 17. 9. 2014 (<https://www.euroskop.cz/46/24624/clanek/nezavisle-skotsko-obe-strany-uz-utoci-na-city/>, 23. 11. 2014).

6 RESUMÉ

The aim of this bachelor thesis is to discuss the issue of secession in Scotland. More exactly the question of the independence of Scotland in the programs of British political parties (comparison of the attitudes of British national and regional political parties to the secessionism in Scotland).

Two questions have to be answered. The first question is, if the major political parties participating in the political system in Great Britain (namely, the Conservative Party, the Labour Party, the Liberal Democratic Party and the Scottish National Party) mention anything regarding the independence of Scotland in their manifestos. The other part of this thesis deals with the topic of whether the parties acted as they promised in their manifestos.

The thesis is divided into four chapters. To make it easier to read, chapters are divided into different subsections. The second chapter of the thesis is devoted to the concept of secessionism. In the chapter titled *Secessionism*, I give an explanation of what the term means. The next subchapter titled *Scottish secessionism*, then explains how this topic is associated with Scotland. The third chapter deals with the topic of political parties and their manifestos as mentioned above. This chapter is then divided into five subsections. Further in this chapter the comparison of the party program and their actual behaviour is given.

Both of the objectives were fulfilled in chapter number 3. The first objective was to find out whether the parties mentioned anything regarding the independence of Scotland in their manifestos. The answer is that the biggest activity in manifestos could be recognized in the manifestos from 1997 and 2010. As to the second objective of this thesis, whether the parties acted as they promised in their manifestos, the answer is quite similar. The terms after 1997 and 2010 elections were the most successful according to the acting of the parties based on the manifestos.